

Povesti

slovenskemu ljudstvu

v pouku in zabavo.

Sostavil in uredil

ANDREJ KALAN,

urednik »Domoljuba«.

Ponatis iz »Domoljuba«

I. zvezek. — Cena 20 kr.

V LJUBLJANI, 1891.

Samozaložba. — Tisk »Katol. Tiskarne«.

Dobiva se v »Katoliški Bukvarni«

Povesti

slavenskemu ljudstvu

v poduk in zabavo.

Sostavil in uredil:

ANDREJ KALAN.

urednik »Domoljuba«.

Ponatis iz „Domoljuba“

I. zvezek. — Cena 20 kr.

V LJUBLJANI.

Samozaložba. — Tisk „Katoliške Tiskarne“.

1891.

Dobiva se v „Katoliški Bukvarni“ v Ljubljani.

Poverti

Storia della

7. volume in xabavo

Scritto da

ANDRELL KALAN

Scrittore

Scrittore

Scrittore

030026550

Scrittore

Scrittore

Scrittore

Scrittore

PREDGOVOR.

Predgovor

d mnogih stranij dobil sem poročil, kjer mi pišejo prijatelji, da v „Domoljubu“ naročniki najrajše prebirajo mične povesti v „listku“, ter da izražajo željo, naj bi se te povestice zbirale v posebnih zvezkih, v katerih bi se lažje ohranile, kakor v „Domoljubu“. Tem željam ustrezem s pričujočim prvim zvezkom, v katerem je urejenih in zbranih petnajst po „Domoljubu“ objavljenih povestic.

Želim iskreno, da jih Slovenci radi prebirajo in da mnogo zdravo zrno, ki se skriva v popisanih dogodkih, požene čvrste kalí tudi v življenju našega ljudstva.

V Ljubljani, dné 31. maja 1891.

Urednik.

Meonič

I.

Zlati lasje.

Na svojem potovanju po našem prijaznem Gorenjskem prišel sem v neko vas, kjer je bilo v nedeljo popoldne po krščanskem nauku vse polno ljudij zbranih sredi vasi pri kapelici, postavljeni v čast Kraljici sv. rožnega venca. Ljudstvo je molilo, pevalo lepe pesmi in se še pred solnčnim zahodom razšlo na vse strani, vsak na svoj dom. Tudi jaz se približam kapelici, ko so se razšli ljudje. Vstopivši v svetišče, začudim se, ko zagledam majhna okna lepo slikana s podobami iz življenja Marijinega; altar je sicer majhen, a kamenit. Podoba nebeške kraljice na altarcu je videti zelo stara, vendar še vedno prikupna; nisem se zato čudil, da imajo ljudje toliko zaupanja do te podobe, ko sem gledal po stenah v kapelici viseče podobe, ki so jih verniki donesli v svetišče v znamenje hvaležnosti, da so bili uslišani v svojih potrebah, vzlasti v nevarnih boleznih.

Med temi podobami je vzbujala vzlasti ena mojo pozornost. V sredi bila je podoba Matere Božje, okrog nje v podobi lepega, umetno napravljenega venca

kita zlato-rumenih las; ta podoba se je odlikovala od drugih vzlasti z dragocenim, prelepo izrezljanim, pozlačenim okvirjem. Ko podobo natančneje ogledujem in iščem, kje bi našel zapisano, kdo je daroval to podobo, iz kakega namena, ničesar ne najdem zaznamovanega na podobi; zato so me toliko bolj zanimali zlato-rumeni lasje, ki so se skrivnostno bliščali v žarnem svitu zahajajočega solnea; toliko rajše bi bil zvedel, kak pomen da ima ta nenavadni dar. Vsedem se v klop ter pričakujem, da morda pride cerkvenik, ki mi bo gotovo vedel povedati kaj bolj natančnega o tem izrednem daru. Ne sedim še dolgo nekako skrit v zadnji klopi, ko začujem rahle korake. Dve ženski lepo črno oblečeni stopite v kapelico, bližate se urno altarju, ondi pokleknete in opravite iskreno svojo pobožnost. Na to vstane mlajša, bila je nežna bleda stvarca, vzame iz žepa ključek ter sname ž njim s stene podobo z zlatimi lasmi; spoštljivo poljublja podobo, debele solze ji kapljajo na podobo in še le čez dolgo časa jo obesi in priklene zopet na zid; videti ji je bilo, da se zelo težko loči od drage ji podobe. Tiho kakor sta prišle, zopet odideta, ne da bi se katera ozrla po cerkvi, ali da bi mene zapazila.

Ta prizor je sevéda še bolj pomnožil mojo radovednost, kaj da more pomeniti podoba z zlatimi lasmi. Zato vstanem ter stopim iz kapelice in pogledam za ženskama; videl sem ju, da sta šle na bližnje pokopališče in da sta tam dlje časa klečale

ob nekem grobnem spomeniku. V tem pridrdra lepa kočija in voznik ustavi konje pred vratmi pokopališča. Videl sem, da je mlajša odtrgala jesensko cvetico z groba, poljubila križ na grobnem spomeniku ter stopila s svojo spremljevalko v voz, ki mi s čilima konjičema naenkrat izgine spred očij.

Tudi jaz stopim za njima na pokopališče; precej najdem grob, ob katerem ste klečale tujki, ker se je ločil od drugih po posebno dragocenem križu. Spomenik je bil iz belega marmorja in na njega sprednji strani lesketale so se besede: „Helena baronica Svetlograjska“. Nobenega drugega imena, nobene številke, kdaj je bila rojena, kdaj je umrla ni hranil beli marmor. Košata vrba je senčila grob in varovala pred pekočim solncem razne rože, ki so se še v pozni jeseni bujno razcvitale na kraju, kjer vlada neizprosna smrt.

Ravno sem jo hotel s pokopališča vbrati v bližnjo gostilno pokrepčat se in povprašat o vsem, kar sem videl v kapelici in na pokopališču, ko mi pride nasproti neki mož. Precej ga vprašam, čegav je ta grob in kak pomen ima podoba z zlatima kitama v kapelici.

Ta podoba — pravi moj pripovedovalec — ima svojo zgodovino; marsikaterikrat sem jo že pripovedoval tujcem, ki dohajajo v našo vas, a vselej jo rad povem; hrani sicer v sebi več žalnega, nego veselega, a vendar se mi zdi, da se vselej potolažim, ako jo pripovedujem.

Dogodba pa je ta-le: Vi vidite na bližnjem griču stari grad, njegovo zidovje ravno sedaj še obsevajo zadnji žarki zahajajočega solnca. Tam je stanoval ob času, ko so živeli še moj oče, baron Svetlograjski s svojo gospo baronico. Vsi ti lepi gozdi, ki jih vidite tu na okrog, so bili njegovi, vsi ti travniki in njive okoli hriba bile so njegova last, lepo živino je imel v svojih hlevih in lepo ga je bilo videti, kader je s svojimi iskrimi belci vozil svojo gospo na sprehod. Kot otrok se še tega dobro spominjam; vendar barona smo se bali otroci, bil je s kmeti zelo oster, tudi gospa bila je čmerna in prevzetna; kmetiški ljudje se ji niso vredni zdeli, da bi jih pogledala, še manj, da bi občevala ž njimi.

Imeli so pa v gradu blago deklico Heleno; ta hčerka je bila baronu in gospej skoro edino veselje. Bila je lepa deklica ta grajska Helena, vzlasti so ljudje občudovali njene zlato-rumene kodraste lase in imenovali so jo zato navadno zlato Helenko. Kar pa je bilo pri grajski hčeri še več vredno: bila je tudi pobožna in prijazna; živela je večinoma v gradu in na grajskem vrtu, le ob nedeljah je hodila v cerkev in ob sobotah popoldne v kapelico sredi vasi, kjer je z ljudmi rada molila rožni venec.

Teh krepostij se Helena sevéda ni naučila od svojih starišev; mati jo je večkrat grajala, zakaj da zahaja med umazane kmetske ljudi in se druží ž njimi, ki ž njo niso enakega stanú. Vsega tega se e grajska gospodičina naučila pri oskrbnikovih v

gradu; to je bila krščanska družina: oskrbnik, njegova žena in nju sin Alojzij, ki je tedaj že hodil v višje latinske šole. Alojzij in Helena sta bila zelo enake starosti, skupno sta torej rasla, igrala se, poznala se in rada imela že od malega. Oskrbnikova žena, ki je dobro poznala svojo gospôdo, učila je Heleno spoznavati Boga in ljubiti bližnjega; tu se je privadila deklica, da je hodila rada v cerkev in kapelico, vzlasti pa je oskrbnikovo mater rada spremljala, ki je skrivaje pred grajsko gospôdo obiskovala reveže, posebno bolnike ter jim donašala boljše hrane in krepilnega vina; dasi je vse to dajala iz svojega, vendar ni marala, da bi vedela gospôda, ker ji je bilo znano, da bi jo gospa zato gotovo okregala. Helena pa si je za take prilike od svoje matere, ki ni vedela, kam da porabi, izprosila obilno darov in bila je videti kakor zlatolasi angelj, ko je s svojo polno torbico nedolžno-vesela priskakljala poleg oskrbnice v vas ter vstopila v to ali ono hišo za bolniki; ravnala je prav kakor naš pesnik pravi: Kjer joka se nesreče sin, otre mu z lic solzé — Kjer najde hišo bolečin, odnese jej gorjé!

Ta vzgoja v domači hiši je odločila Heleni življenje. Živa vera v Boga in spoznanje, kako hudo se godi ljudem po svetu, bilo ji je v edino podporo v viharjih poznejšega življenja. Tudi šole v velikem mestu in veselice, kamor so jo stariši vodili že bolj odraslo, niso je spremenile; domači grad jej je bil najljubši, niso je veselile mestne zabave. — Pre-

zgodaj za Heleno umre njen oče; mati-vdova namreč začne kmalu po smrti baronovi Heleno naganjati, naj se omoži, ker-se sama ne more ukvarjati z gospodarskimi skrbmi. Helena je pač sama vedela, da mora to storiti prej ali slej, toda o tem ni marala slišati ničesar, ker je vedela, da stroga mati baronovka ne bo nikoli dovolila, da bi si ona zbirala zaročnika po svojem sreću.

Kdor je poznal Heleno in oskrbnikovega sina Alojzija ter nju razmere od mladih dnij, njemu bo umevno, ako povem, da bi se bila Helena najrajše poročila z Alojzijem; saj on ji je donášal prvih in najlepših cvetic, njega je poznala, da je blag mladenič, da bo pod očetovim vodstvom umen gospodar ter da se je priučil v šolah obilno vednosti in spretnosti, da se brez skrbi pokaže v vsaki, tudi izredno plemeniti družini.

Poskusila je Helena zadovoljiti svojim srčnim željam, a poskusila je samo enkrat in sicer — brez vspeha. Videti bi bili morali, kako je odskočila gospa baronovka, kako zaničljivo je siknila nad hčerko. Hitro ste bili dogovorjeni.

„Helena, nikoli!“ rekla je mati z zapovedujočim glasom, „oče bi se moral obrniti v grobu, ko bi ti vzela priprostega človeka, navadnega — berača.“

„Mati!“ drzne se ji odgovoriti Helena, „Alojzij ni berač, on ni . . .“

„Molči, nehvaležnica“, prestriže ji mati besedo, „vsaj baron mora biti, kdor hoče v moj grad priti

kot zet. In takega vrlega mladeniča poznam, bil je že večkrat pri nas, to je mladi grof Langenfeld; nedavno me je prosil za-te in ti veš, da bo ta za-te najboljši; on je grof, naše ime ostane imenitno; kaj hočeš še večje sreče?"

„Mati, ali grof Langenfeld je tujec, on je navajen življenja po velikih mestih, ne vem, če se bo hotel pečati z gospodarstvom“, pravi Helena; „sicer tudi jaz nič slabega ne vem do njega.“

„To bo moja skrb“, pravi mati. — Od tedaj je zatonilo Heleni solnce sreče.

Prišel je poročni dan, a bil je za Heleno dan bridkosti; več solz je potočila, kakor je bilo biserov na njenem dragocenem poročnem oblačilu. Strašne slutnje so vznemirjale srce grajske neveste, — žal, da so se vresničile v prihodnosti.

V gradu se je kmalu vse spremenilo pod novim gospodarjem. Stari oskrbnik je sevéda moral iz grada, o Alojziju Helena od tedaj ni več nikoli nič slišala, gospodarstvo ni bilo več tako v redu, kakor poprej. Helena se je sicer vestno trudila izpolnovati svoje dolžnosti, a kmalu je sprevidelala, da skoro ne bo mogoče. Mladi grof ni maral živeti na gradu, navajen mestnega življenja popuščal je Heleno in grad ter cele mesece bival v tujini, kjer je zapravljivo razsipal priženjeno premoženje; sam namreč ni imel mnogo drugega, nego svoje grofovsko ime, za katero sevéda si še kósa kruha ne bi bil mogel kupiti ob času sile. Helena se je trudila z gospodarstvom, a

tolikih stroškov, kakor jih je napravljaj mladi gospodar živeč večinoma na Dunaju, grajščina ni mogla zmagovati. To sevéda za Heleno še ni bilo najhuje; najbolj jo je bolelo, ker je videla, da grof ne mara ne zanjo, ne za svojo malo hčerko.

V teku nekaterih let razprodali so gozd za gozdom, njivo za njivo, travnike itd., a vedno je bilo za Dunaj grofu premalo denarja. Obupala bi bila grofica Helena, ako bi ne bila imela drobne hčerke, ki je bila popolna njena podoba. Stara gospa, uvidevša, kako se je varala, jela je žalovati in je kmalu umrla, ravno še o pravem času, da ni bila priča, kako so prodali grajščino, in kako se je morala njena hči seliti iz grada v vas kakor — beračica, zapuščena od moža, ki se ni več ménil zanjo, odkar mu ni mogla pošiljati denarja ter po razprodaji tako nenadoma prešel, da sama ni vedela kam.

Glejte tam kočo pri kapelici, tje se je naselila Helena s svojo hčerko. Nekaj časa je še prebila, a prišla je bolezen nad hčerko, Helena je storila vse, da je rešila ljubljeno dete pred smrtjo, a izdala je v tej bolezni zadnje denarje za zdravnika in zdravila. Šivala je sicer pridno, prislužila si s tem marsikak krajcar, a to ni zadostovalo za njene potrebe; stiskala jo je velika revščina; kadar pa je bila sila največja, tedaj je prihitela v bližnjo kapelico prosit pomoči. Kapelica je bila sicer še vedno ista, a kako se je vse spremenilo pri Heleni, kako je nekđaj kot grajska

hči brezskrbno zahajala v kapelico in kako potrta in nesrečna sedaj sem zahaja.

Nekega dne, ko ni imela prav ničesar skuhati, hiti zopet v kapelico; tu poklekne ter iskreno prosi pomoči. Nenadoma se domisli na svoje še vedno lepe lase. Prestraši se te misli; toda kaj ne stori mati za svojega otroka? „Zanje“, pravi sama pri sebi, „bom dobila precej denarja.“ — Ko se zmračí, gre v bližnje mesto h kupovalcu lás ter mu ponudi svoj zadnji kras, katerega daruje za svoje ljubljeno dete. Ménila je, da jo v mraku ne bodo poznali.

S prejetim denarjem poravná svoje neplačane zaostanke ter nakupi najpotrebnejših stvari, da si zopet za nekaj časa zagotovi življenje.

„Mama, kje imate pa lepe lase?“ jo vpraša hčerka prišedšo domov, skoro je ni poznala. Tedaj pa so se vdrle s silo zadržane solze iz očíj nekđaj zlatolase Helene ter so lile na glavico hčerke, katero je mati objela in se néma ozirala proti nebu. Dete ni dobilo odgovora, zakaj tudi, saj bi ga ne razumelo.

Toda ta denar je kmalo pošel in zopet je bila primorana Helena prositi pomoči, a prosila je tako nerada, celo skrivala je pred ljudmi svojo veliko revščino; kdo bi jej to zameril, nekđaj tako bogati grajski edini hčerki.

Neko jutro, ko je Helena ravno pripravljala svoje kosilce, pride pismonoša z velikim zabojem ter ga izroči Heleni. Čudila se je in ni vedela, kaj to pomeni. S tresočo roko odpré zaboj in ondi najde

lepo Marijino podobo obdano z vencem zlatih lās, vdejana v dragocen okvir. Helena precej spoznā, da so to njeni lasje. Poleg zaboja dobi pismo in v pismu precej denarja, podpisa ni bilo nobenega. Helena se čudi in premišljuje, a ne more uganiti, kdo da je neznan dobrotnik. — Podobo vzame ter jo nese v kapelico in jo ondi obesi na steno v znamenje svoje hvaležnosti; dobrotnika sicer ne poznā, a Njo poznā, ki ga ji je naklonila in zato se preiskreno zahvali pred milostnim altarjem. Od tedaj vedno ondi visi podoba. To je njena zgodovina.“

„Kako pa se je pozneje godilo gospej?“ vprašam svojega zgovornega pripovedovalca.

„Dobro se ji je godilo, a le malo časa, zakaj par mesecev potem je umrla Helena.“

„In kaj je bilo z njeno hčerko?“

„Pripeljal se je k pogrebu neznan, črno oblečen gospod, bridko je jokal in po pogrebu šel k gospodu župniku ter se kmalo na to odpeljal s hčerko.“

„In kdo je bil ta neznani gospod?“

„To je bil nekdanjega grajščinskega oskrbnika sin, Alojzij, s katerim bi se bila rada Helena poročila. Zvedel je za njeno revo, ko je slučajno prišel v bližnjem mestu k brivcu, kjer je Helena prodala svoje lase, doposlal ji podobo z zlatimi lasmi in denarji, a se jej ni hotel izdati, ker je vedel, kako bi bolelo Heleno, ki bi jo videl tako ubožano. Skrbno je gojil njeno hčerko, a ta, ko je zvedela osodo svoje matere, ne méni se za svet, živi le za-se ter

se v bližnjem mestu, kamor se je Alojzij naselil, odlikuje s skrbjo za reveže, posebno za bolnike. Vsaki mesec pa se pripeljeta z ženo Alojzijevo h kapeli v našo vas in na pokopališče, kjer počiva njena mati pod dragocenim spomenikom. Tu, kakor ste videli, poljublja zlate lase svoje matere, katera jih je ob času sile darovala zanjo, ter jih moči s solzami otročje svoje hvaležnosti.

To je zgodovina zlatih lās, ali če hočete, zgodovina — zlatega srca!

II.

Dedščina.

„Ti ne boš nikoli imel toliko, da bi spal pod svojo lastno streho“, tako mi je večkrat pripovedoval moj stric Martin, ako smo otroci tresli jabolka na sosedovem vrtu; drugi otroci so namreč ostali pod jablano, mene pa so silili na drevo; sevéda ko je sosed prihitel nas podit, so stričevi otroci peté odnesli s polnimi žepi, jaz pa, ko sem priplezal z drevesa, dobil sem palic polna pleča. — Bil sem namreč v hiši svojega strica že od mladih nog; kajti pre zgodaj so mi pomrli stariši in tako sem bil prava sirota tudi pri stricu. Za vse napake njegovih otrok trpeti sem moral jaz. Ako so otroci naredili kako škodo, bil sem jaz tepen drugim v svarilo; ako so se delili darovi, ostal sem jaz kot najporednejši brez

njega; ako so imeli koga kam poslati, moral sem iti jaz, ker so mi rekli, da sem najpridnejši in da najbolj urno tečem.

Ni čuda, da sem postajal vedno bolj top za vse; nič me ni veselilo, nič žalilo; slaba vzgoja bila je vsega tega kriva. Ne vem kaj bi bilo z menoj, ko bi ne bil prišel nekega dne moj stari stric, ki je živel v pokoju v bližnjem mestu, v hišo Martinovo. Ta stari mož je bil bolehen, slabo oblečen; stričevi se niso mnogo ménili zanj, ker so vedeli, da za njim ne bodo nič dobili; dejali so sicer, da je skopuh, a da denar pri njem nima nobenega teka. Temu možu sem se jaz smilil, ko je videl, kako grdo z menoj ravnajo stričevi. Vzame me seboj; stari Martin je bil silno vesel, da se me je znebil, jaz pa tudi, zakaj zdelo se mi je, kakor da bi me bil angelj rešil iz žalostne ječe. In dasi nisem imel pri starem stricu nič dobrega, vendar sem ga zelo rad imel in storil sem zanj vse, kar mi je bilo mogoče. Vodil sem ga na sprehod, ker je slabo videl, snažil sem mu, kuhal, stregel mu, ker je bil popolno sam. Živela sva skromno, večkrat sem bil lačen, a kaj sem hotel, ker je stric vedno tožil, kako se mu slabo godi. Ko sem postal polnoleten, dobil sem nekaj denarja po svojih stariših, tudi to sva kmalu porabila. Stric Martin pa, ki je prišel večkrat v mesto, norčeval se je še vedno z menoj rekoč: „Le trudi se, stric je bogat in vse bo tebi zapustil ha, ha!“ — Nič nisem rekel na to, vedel sem sicer, da ne

bom dobil ničesar, ker ni imel družega, kakor na pol podrto bajto, a smilil se mi je stari mož, ki ni imel nikogar na svetu, da bi mu postregel na stara leta. Vendar zgodilo se je drugače, kakor mi je pre-rokoval Martin.

Nekoč namreč nenadoma zboli moj stari stric in precej pridejo k njemu tudi Martinovi. Hišica, so si mislili, bo pa le dobra, ako jo dobimo. Umi-rajoči bolnik se jim je zahvalil ter jim rekel, da se jih je tudi v oporoki spominjal.

Stari mož kmalo nato umrje in bil je priprosto pokopan. Po pogrebu odpró oporoko, ki se je glasila, da hišico dobi stric Martin, da naj ne pozabi od-preti skrite omarice na steni, Krištofu pa — to je bilo moje ime — naj za njegov trud izroči staro ponošeno suknjo in kapico, katero je pokojnik vedno nosil, zraven še dve podobi, ki viseti na steni v hiši.

Martinovi so se krohotali, ko se je prebrala oporoka. Martin hitro vzame obrabljeno suknjo in kapico, sname s stene stare nič vredne podobe, ter mi podá vse to rekoč: „Ná Krištof, svoje bogastvo; sedaj pa nič ne potrebuješ na svetu.“

Jaz sem bil seveda zelo potr; mislil sem si, da bo hišica, če tudi ni veliko vredna, le moja, a sedaj mi dá nekaj starih cunj, kakor da bi se nor-čeval z menoj. Žalosten se vsedem k peči na klop ter premišljujem, kaj bi počel.

„Krištof“, pravi Martin, ko me vidi žalostnega, „poskusiti vendar moramo, kako ti stoji suknja in

kapica, katero si podedoval.“ S silo mi je hotel vzeti iz rok suknjo ter mi jo ogrniti, jaz sem se branil ter jo trdo držal; pri tem pa se je raztrgala stara suknja po šivu. Ko hočem suknjo za silo popraviti, zagledam med suknom in podlago sivkast papir; ko ga izvlečem, vidim, da je lep stotak in ko natančneje pregledujem, najdem v suknji še tri druge stotake, tako, da sem s staro suknjo podedoval štiristo goldinarjev. Ko je Martin zagledal prvi stotak, hotel mi je ugrabiti suknjo, a jaz sem se mu uprl z vso silo.

„Sedaj nisem več otrok, da bi pometali z menoj, kakor bi se vam poljubilo.“

Zdaj pa hité Martinovi iskat po hiši, kje bi bilo kaj skritih denarjev, najprej odpró skrito omarico na steni, o kateri je pokojnik omenjal v oporoki; v njej najdejo — osem polovičarjev, torej cele štiri krajcarje. Prebrskali in premetali so vse po hiši, a ničesar niso mogli najti. Tudi jaz sem pregledoval po svoji dedščini; v kapici pod podlogo dobil sem pismice, ki je bilo meni namenjeno. Glasi se:

„Predragi moj Krištof! Ko prejmeš v roko to pismo, tedaj bom jaz že pokopan. — Čutim, da bo to kmalo. Star sem že in mnogo sem skusil na svetu, poznam ljudi, poznam svoje sorodnike, poznam tudi tebe . . . . .

Nikdo se ni zmenil za-me, ker so mislili, da nimam nič denarja; edin ti si se usmilil ter stregel zapuščenemu starčku. Ker si moral zaradi moje sko-

posti v mojem življenju marsikaj pretrpeti, dolžnost je moja, da vsaj v oporoki za-te poskrbim. Poslušaj:

1. V suknji moji našel boš 400 gld.

2. Za okvirji stenskih podob našel boš v vsaki po 1000 gld.; v čopku moje kapice zavitih je v papirjih 600 gld. — Skupaj imaš torej 3000 gld.

Vse to je tvoje in nikdo ti tega ne sme vzeti, najmanj še stric Martin, ki me v življenji skoro ni hotel poznati. — Gospodari modro z denarjem, prihrani ga nekaj za stara leta, a tudi revežev, katerim sem jaz premalo pomagal, nikaar ne pozabi! Spominjaj se tudi mene in moli včasih kak očenaš za starega moža, ki te je rad imel, a ti tega nikoli ni pokazal v življenji. Ne posnemaj ljudij, ki nimajo nič srca, stôri dobro, kadar in kjer moreš in smrt ti ne bo strašua.“

Poljubil sem pismice in je varno spravil. Našel sem ves denar, kakor je bilo zaznamovano v pismu. Tri tisoč goldinarjev bilo je mojih in jaz, ki nisem imel za-se dosedaj skoro nobenih potreb, zagotovljen sem bil s tem denarjem za celo življenje.

V tem pride k meni stric Martin.

„Ti sediš tukaj“, mi pravi, „kakor bi se nič ne ménil za celi svet.“

„Kaj pa hočeš, da naj storim?“ ga vprašam.

„Pomagaj mi iskati, da najdemo, kar mi je zapustil stric v svoji oporoki.“

„Saj je vse to ondi natančno zapisano“, mu odgovorjam, „vse posestvo . . .“

„Kaj posestvo? Saj družega ni pri hiši kot majhen vrtič, pa še to je vse bregovito, skalnato in popolno zapuščeno. Ako bi hotel vpraviti vrt, da bi imel kaj dobička od njega, stalo bi me več, kakor bi pridobil v desetih letih.“

„Imaš tudi hišo in vso hišno opravo, to je tudi nekaj“, ga zopet tolažim.

„Kaj bo hiša in vsa hišna oprava: hiša vidiš da je vsa razdrta, hišne oprave pa tako stric ni imel nobene. — Veš Krištof, kaj mislim: ti si po starem možu podedoval vse, ali bi ne bil tako prijazen, da bi meni nekaj odstopil, morda oni dve stari podobni, ki ste viseli na steni.“

„Še meni kaj za spomin! Še meni!“ kričali so za njim Martinovi otroci.

Takrat pa se je meni ponudila prilika, da sem povedal Martinu in njegovim, kar mi je bilo že dolgo pri srečanju.

„Čudno se mi zdi“, pravim jim, „da kaj takega morete tirjati od mene. Nikoli niste imeli za-me prijazne besede, ne radodarne roke; ko sem bil pri vas, psovali ste me, kedor je imel čas in za vseh otrok napake moral sem sam trpeti kazen. Euako ste delali z umrlim mojim dobrotnikom. Kadar je prišel do vas, gledali ste ga po strani in čem preje se je poslovil od vas, tem raje ste ga imeli. Sedaj pa hočete spominov imeti od njega, za katerega niste marali v življenju. — Ker pa nečem enakega povračevati z enakim, dam vsakemu po sto

goldinarjev, da bodete vedeli, da bodi ljubezen do bližnjega nesebična; Martinu pa rečem:

„Vi ste bili slab prerok, strije Martin; rekli ste mi tolikokrat, da ne bom nikoli toliko pridobil, da bi kedaj spal pod svojo streho; sedaj vidite, da ste se zelo zmotili, zakaj Bog mi jo naklonil toliko, da sem preskrbljen s potrebnim do smrti.“

Tako je pripovedoval Krištof dogodbo svoje dedščine. Sedaj je že star, kakor je bil njegov dobrotnik ob svoji smrti, a vedno je še krepak; ljudje ga zelo cenijo v njegovem kraju, ker jim rad pomaga, in kadar jih zbera krog sebe, vnema jih za pošteno krščansko življenje, ter v dokaz zato rad pripoveduje tukaj omenjeno dogodbo iz svojega življenja, ki ima pač mnogo vrstnic po širnem svetu, kjer vsemogočno vlada grda sebičnost in se plaho v kakem kotu skriva prava, nesebična, delavna ljubezen.

III.

V zametih pokopan.

Dogodba, katero tukaj podamo svojim bralcem, dogodila se je v začetku sedanjega stoletja in sicer v Ameriki med Čipeva-Indijanci.

Ob virih velike reke Misisipi, ob velikih jezerih bila je naselbina indijanska; kakih dvanajst koč bilo je skoro zakopanih pod visokim snegom. Čez po-

krajino pa piše mrzli sever in se igra s snežinkami, katere drvi kakor v divjem plesu na vse strani. Nekako v sredi selišča dvigala se je nekoliko višje od drugih koč, na nizkem stolpiču postavljen je bil lesen križ. To je bila kapelica; precej zraven nje je bilo stanovanje za misijonarja. Tedaj je med ondotnimi Indijanci prebival že kakih deset let oče René, ljubljeneec svojih Indijancev, ki so mu bili kot otroci udani iz vsega srca. — V koči misijonarjevi je gorel na ognjišču ogenj; poleg ognjišča je sedela stara Indijanka ter mešala po lončku, ki je bil pristavljen k ognju.

„Mati“, reče ji oče René, ko se poslovi iz koč, „mešaj tekočino toliko časa, da zavrè in hoče prekipeti; tedaj postavi jo na stran, da se shladi in daj dečku piti vsake pol ure. Ne pozabi, deček Manšakita je zelo bolan.“

„Vse bom prav naredila“, pravi stara, „črnorizec (misijonar) sme biti brez skrbi.“

Kdo je bil deček Manšakita, kdo skrbna starka? — Manšakita, „mali poglavar“ je bil sin imenitnega poglavarja indijanskega in skrbna žena je bila njegova stara mati. Deček je bil šest let star, ko so mu umrli mati in devet ob smrti očetovi. Umirajoč prijel je oče misijonarja Renéja za roko, položil jo na glavo malega dečka, rekoč:

„Poslušaj me, oče! Jaz grem nad oblake k velikemu duhu, deček pa ostane tukaj; oče, vzemi ga v svoje varstvo, tvoj je!“

Od tedaj je bil deček pri misijonarju; ljubila sta se kakor oče in sin. In kdo bi tega rudeče-kožnega dečka ne imel rad? Okrog belega jezera ni bilo nobenega tovariša, ki bi ga bil dohitel pri tekanju, nobeden mu ni bil kos pri streljanju z lokom, in nikdo ni tako varno znal veslati med vzburjenimi jezerskimi valovi, kakor naš Manšakita. Okusne ribe, ki so visele v dimniku, vse je nalovil mali deček. Poleg tega pa je imel deček nežno-nedolžno srce, rad je molil s svojim očetovskim prijateljem in s svojimi duševnimi zmožnostimi je obetal lepo prihodnost.

„Oče“, vpraša deček pri priliki misijonarja ter vpré vanj črnosvetle svoje oči, „oče, ali sme pač tudi sin rudeče-kožnega Indijanca postati duhovnik?“ In veselja so žarele njegove oči, ko mu pritrди oče René. To željo je od tedaj mladi Manšakita vedno gojil v svojem srečju.

Nekaj dnij že leži naš mladi znanec na postelji; zgrabila ga je huda mrzlica in misijonar je v skrbi za njegovo življenje. Sedel je ono jutro, ko se začjenja naša dogodba pri postelji svojega ljubljence, ko vstopita v kočjo dva indijanska sela ter naznanita, da dva bolnika prosita misijonarja duhovne pomoči. Prišla sta čez jezero, vsaki od enega konca. Težavno dolgo pot je imel nastopiti oče René; toda misijonar je vaje tega; gorečnost njegova ne pozna težav, pripravljen je dati vsaki trenotek življenje za svoje drage katoliške Indijance, on je pastir in ni na-

jemnik. — Urno starki naroči, kako naj daje zdravila mlademu bolniku, napravi se dobro, vzame seboj v puščici Najsvetejše, séde na sáni in kakor blisk so švigali njegovi psi-vozniki po jezerski gladini.

Onkraj jezera je ležal bolan 70letni starček; mogočen poglavar bil je nekdam, a sedaj ga napadajo smrtne sile in večjidel leži v nezavesti. Kar nákrat zopet spregleda in v istem trenutku stopi v kočo misijonar, ter se približa ležišču bolnikovemu.

„Kako je?“ vpraša ga sočutno oče René. — „Dobro sedaj, ko ste vi prišli; vedel sem, da vas bom videl še enkrat.“

Ko misijonar dovrši svoje opravilo, že je zunaj težko čakal drugi sel, ter klical duhovna k svoji umirajoči materi. Oče René se takoj poslovi; bila je kočá zelo oddaljena in še le pozno popoldne vrnil se je zopet memo kočé poglavarjeve ter sevéda še stopil v hišo, da se od bolnika poslovi za vselej. In zopet se je tedaj zjasnilo oko umirajočemu. Prime namreč misijonarja za roke ter mu reče: „Oče danes ne sme čez jezero nazaj; glas slišim, ki mi pravi: Nikar naj ne hodi!“

„Zakaj ne?“ vpraša misijonar. „Saj sem vam storil vse, kar sem vam mogel.“

„Umirajoči poglavar ne govori za-se“, pravi na to bolnik, „on se boji za očeta; čuj, kako tuli zunaj sever in zdi se mi, da že duh viharjev jezdi na oblakih, le poslušaj! — Ostani!“

V tem poglavar omahne in sklene; oče René mu zatisne oči, premišljuje njegove svarilne besede, da naj ne gre domov, a vedel je, da ga mlada deklica, kamor je bil že zjutraj poklican, tako težko čaka, morda je sedaj v zadnjih vzdihih, zato sklene oditi kljub severu, ki divjá tuli okoli koče.

Indijanci ga prosijo, naj ostane. „Ne morem“, pravi oče René; „dolžnost me kliče, Bog me bo varoval.“ — Psi so cvilili in vzlasti se je zvesti veliki pes Sambo sukal okrog misijonarja ter ga pogledoval, kakor bi hotel reči: Ali bi ne bilo bolje, da počakamo jutra? Žival je po svojem nagonu slutila viharen večer.

Misijonar vendar mora iti; bič zažvižga in hipoma zdrsé sani po jezerski gladini. Žalostni gledajo Indijanci za očetom, bojé se najhujšega. V kratkem izginejo jim sani izpred očij.

Manšakita, mali deček ležal je med tem zelo bolan na svoji postelji; stara mati je še vedno čepela ob ognjišču ter grela pri ognju svoje vele roke.

„Mati“, pravi bolnik, „kedaj se vrne danes oče René?“

„Ne, ne“, odgovarja ženka, „oče se danes ne povrne; vihar je srdit, preganja nepokorne svoje vetrove. Ali slišiš, kako tulijo? Oče je moder, počakal boče jutra. Manšakita pa naj ne govori, on naj zaspi, ker je bolan.“

„Vsaj mi je obljubil, da nocoj gotovo pride, in meni je tako slabo; ah, morda mi je umreti in očeta ne bo pri meni.“ In jokati je jel deček, da ga je

komaj potolažila stara mati. Deček obtihne. „Mali poglavar spi“, pravi stara mati, „dobro je.“ Nato gre iz koče. Deček pa se vzdigne na postelji ter gleda skozi okence, posluša bo li začul drsanje bližajočih se sanij. Utrujen omahne na posteljo v omotico, iz katere ga pa kmalu vzbudi silen piš, ki je tudi pihal skozi slabo zgrajene stene pri koči. Strah prevzame bolnika, srce mu močno bije. Zopet se urno sklone na postelji, zdi se mu, da je začul znan glas zvestega psa Samba. Pazljivo posluša in zdi se mu, da ga je zopet slišal, a zdelo se mu je sedaj, da pes cvili: na enkrat ne sliši več ničesar, ljut vihar je gospodar v temni noči. Kako da se Sambo več ne sliši? Kaj pomeni njegovo cviljenje? Kako da so se glasovi popolno izgubili? Ali je morebiti oče René v nevarnosti? . . .

V trenutku skoči deček iz postelje; moč ljubezni sili ga naprej, da bi pomagal svojemu očetu, da bi rešil svojega dobrotnika; sirotec, ki vsled boleznih niti stati ne more, zgrudi se nezavesten ob robu postelje na tla . . .

Preteklo je več ur. Polegel se je polagoma vihar; le črni, pretrgani oblaki drvili so se po obnebu. Za gorami se je prikazala luna; skrivnostno odseval je njen svit na snežnobelih vejah stoletnih visokih jelk. Iz daljine čujejo se glasovi lačnih volkov in od bližnjega jezera sliši se pokanje ledú. Kaj pa je tam ob bregu jezera? Zdi se, kakor da bi bil hribček sredi snega. In iz snega molí bela roka in

nekaj črnega gleda izpod snežne odeje, to je obleka. In poleg obleke čuje na straži veliki pes ter se s strahom ozira na kraj, od koder se čuje tuljenje volkov . . .

Kako dolgo je bil Manšakita v nezavesti, sam ni vedel. Ko je spregledal, bil je v svoji postelji. Skrivnostno je plapolal ogenj na ognjišču in v tem plapolanju zdelo se je dečku, da vidi pred seboj očeta Renéja.

„Oče, dragi oče, ali si vendar prišel?“ vsklikne deček vesel in stegne svojo roko proti misijonarju. V tem pa ugasne plamen na ognjišču in podoba mu izgine izpred očíj.

„Ali čujem ali spim?“ povprašuje se deček, ki je bil nekako v pol spanju. „Saj vendar ne spim, ker čujem veter, ki zunaj buči, saj je to moja postelja, to je križ, ki ga mi je izrezal oče René“ . . . In vendar ni mogel dognati, ali je bil misijonar res pri njem ali se mu je le zdelo. Dobro, da ni vedel sirota, kako skrbno čuje Sambo sneženi grob svojega dobrotnika pred gladnimi volkovi. Obvladal ga je dobredejni sen.

Ko se Manšakita vzbudi, sevalo je že zimsko solnce skozi okenca in deček čuje glasove zunaj koč. Pri bližnji kapelici so stali Indijanci, v sredi njih kleči sivolas duhoven ob zmrzlem mrtvem truplu. Bil je to duhovnik Gaskon, ki je bil 80 milj oddaljen prišel obiskat svojega duhovnega tovariša Renéja, a sedaj joka nad mrtvim prijateljem.

Indijanci namreč, ki so branili misijonarju, naj ne hodi zvečer domov, hiteli so za njim precej, ko se je nekoliko polegel vihar, bali so se namreč po pravici, da misijonar obtiči v snegu pri groznem viharju. Proti jutru so našli ob bregu jezera njegovo mrtvo truplo, katero je varoval zvesti Sambo.

„Pojdite, oče“, pravi eden Indijancev Gaskonu, „pojdite, pokazali vam bomo, kako se je oče René boril z viharjem, kako je umrl“. Bil je lep dan in napravijo se na pot, ko so vse potrebno oskrbeli za pokojnika.

Po dolgem potu pridejo onkraj jezera. In Teotunko, vodja Indijancev je začel kazati zameteno pot, po kateri je René se boril z viharjem. Dasi je sneg vse sledí skoro popolno zamél, vendar je Indijanec s svojim natančnim slutom povsod opazoval sledí. „Tukaj“, pravi čez nekaj časa, „tukaj nam je izginil izpred očíj.“ — Ko hodijo dobro uro dalje, reče: „Tukaj je počival in prvokrat obrnil svoj hrbet proti viharju, ki mu je bril v obraz.“ Kakih dvajset korakov dalje: „Tukaj je oče klečal in molil.“ In v trenutku pokleknejo Indijanci na onem mestu in ž njimi sevéda tudi misijonar; polni solzâ molili so za blagega rajnega psalm: „Iz globočine!“ Naprej so se kazale sledí vse križem na desno in levo. Tu se je pričenal boj za življenje in smrt. Borila se je tukaj močna, v Boga upajoča duša s silno močjo divjih elementov in ta boj je zarisan z rahlimi na pol izbrisanimi znamenji v sneg in led. Kakor veščak

bere Teotunko, bistri Indijanec, ta nenavadni natorni rokopis. „Tukaj“, pravi zopet, „omagala je oče prvi-krat in padel na zemljo; zopet je vstal in korakal dalje. Toda presilen je vihar; presledki, kjer je počival, so vedno pogostejši znamenje, kako so pešale njegove moči pred mogočnim pišem. Tukaj je padel junak“, pravi Teotunko, „in ni več vstal. Tu je nehala biti plemenito srce našega očeta. Tu smo ga našli danes proti jutru. Desna roka mu je slonela na prsih, kjer je počivalo v puščici Najsvetejše; z Gospodom na srečo umrl je krščanski junak.“

Bil je to pretresljiv dogodek; zamišljen je stal solzeč se Gaskon ob živem kipu krščanske ljubezni; hvaležni Indijanci pa so glasno plakali in poljubljali tla, kjer je končal njih dobrotnik svoje blago življenje. V najboljših letih padel je misijonar kot žrtva svojega poklica.

Dva dni pozneje pokopali so njegovo truplo ob bregu jezera pod mogočno visoko jelko in lesen križ kaže daleč na okoli Indijancem, kje da je našel njih ljubljeneec svoje zadnje počivališče.

Bog je hotel, da je tedaj došel gospod Gaskon. Tolažil je užaljene Indijance, odvezel je puščico z Najsvetejšim iznad prsij pokojnikovih in ponesel je Gospoda k bolni deklici, zaradi katere je oče René nastopil oni večer nevarno pot. — Gaskon je tudi dečku Manšakitu rahlo naznanil smrt dobrotnikovo.

„Manšakita“, tolažil ga je misijonar, „oče René, tvoj dobrotnik, preselil se je tja, kjer ne divja vihar,

kjer se smehlja večna pomlad, ondi pri Velikem duhu je sedaj večno srečen. Od tam gleda kakor svetla zvezda na-te, dragi Manšakita, in te prosi, da ostani zvest njegovim lepim naukom.“

Ubogi deček-sirota, potreboval si obilne tolažbe!

Deset let pozneje je bil lep poletni dan; solnce je svetlo odsevalo iz velikega jezera, na okrog je vse zelenelo in cvetelo v naravi. Vriski veselja so se razlegali po okraju, ob velikem jezeru čuli so se streli; Indijanci so se zbirali pri kapelici, prišel je veseli dan, ko ima prvi Indijanec-rudečkožec stopiti kot novomašnik pred altar Gospodov — bil je naš znanec Manšakita, nekdanji „mali poglavar“. In med sv. daritvijo mu je pri spominu na mrtve zažarela pred očmi podoba dobrotnika očeta René-ja; solze hvaležnosti so pri tem rosile spravní altar in tedaj je zaprisegel Manšakita pričujočemu Bogu: Tak hočem biti, kakor je bil oče René, ki je kot dokaz svoje božje ljubezni našel na tuji zemlji svojo smrt — v zamétih pokopan!

IV.

Veronika.

Lepega poletnega popoldne je hitela Veronika, mlado dekle, ki se je živila s pridnim šivanjem, iz svoje domače hišice v bližnji gradič gospe-vdove

plemenite Potokarjeve. Malo poprej je blagodejni dežek namočil zemljo. Sto in sto bisernih kapljic je Veroniki odsevalo iz trave, in ona si jih je razlagala kot solze, ker je bila danes zelo žalostna in potrta. Dobila je namreč isti dan dopoldne od svojega ženina iz mesta poročilo, da službe, katere se je trdno nadejal, ni on dobil, da torej morata ženin in nevesta, ki se iskreno ljubita, tudi še v prihodnje ločena ostati.

V takih mislih je vstopila Veronika v grajski vrtič in ondi so ji rekli počakati v lepi kolibi postavljeni sredi vrta, da dobi milostna gospa čas ž njo govoriti zaradi nove obleke. Grajska gospa je bila posvetna, nečimurna ženska; imela je jedinega sina Rudolfa, ta je bil njen bog; bila je toliko zaverovana vanj, da mu je dovolila vse, kar je hotel; o kaki vzgoji torej ni moglo biti govora.

Veronika se vsede v kolibi, pogleda v zvonik na uro, bila je ravno šest, prav kakor so ji rekli priti v grajščino. Dobro četrť ure pozneje začuje urne korake, precej zapazi grajskega sina gospodiča Rudolfa, ki je bil tedaj kakih 17 let star. Ustrašila se ga je; prepaden, bled, nemirnih očij hitel je v grad, kmalu nato se zopet vrnil še bolj nepogleden, a na enkrat sredi vrta omahne in pade nezavesten na tla. Prestrašena skoči Veronika iz kolibe k njemu ter kliče domače na pomoč. Takoj prihité posli, prenesó Rudolfa, ki je bil še vedno nezaveden, v njegovo sobo.

„Za božjo voljo, kaj se je zgodilo?“ kričala je gospa Potokarjeva vsa obupana.

„Gospa, ali grem po zdravnika?“ vpraša jo Veronika.

„Sevéda, le pojdi! — O Bog, da bi mu le zdravnik mogel kaj pomagati!“ Njen glas se je pri tem tresel in z rokama je ihtoč zakrila svoj obraz.

* * *

Kakor blisk se je raznesla drugi dan novica po okolici, da se je grajski Rudolf v nekem prepiru s sinom tovarnarja Hrastnika spozabil ter v bližnjem gozdu Hrastnika vrgel v globoko brezdno, o katerem je bilo ljudem znano, da nikogar živega ne dobé iz njega, ako se ondi ponesreči; ogljarjeva žena je vse to sama videla in sevéda drugim pripovedovala.

Veronika je drugi dan v mislih na to nesrečo in na čudno govorico prešivala doma. Proti večeru stopi k njej v sobico nenavadna obiskovalka — gospa Potokarjeva.

„Čudno se ti bo gotovo zdelo, Veronika, da se grajska gospa sama poniža in pride k tebi; vendar prišla sem, ker ti imam nekaj prav važnega zaupati. — Zapri okno, ne maram, da bi kedo slišal najin pogovor.“

„Vsedite se milostna gospa in povejte, kaj želite od mene; saj veste, da vam bom z veseljem izpolnila vaše želje“, pravi Veronika.

„Moj sin, kakor veš, je smrtno bolan in leži doma še vedno nezavesten. To je pač hud udarec

za materino srce, a najhujši še ni. Gotovo si tudi ti slišala, kaj ljudje lažejo o mojem dobrem Rudolfu.“

Veronika pritrdi, da je slišala, in grajski gospej zažari poprej voščeno-bledi obraz.

„Kar je stara ogljarica izklepetala, to gre zdaj kakor blisk med ljudi in v tem, ko moj sin skoro umira, govori se, da je on ubijalec. Ko bi bilo res, kakor govori ogljarica, da je mladi Hrastnik res padel v brezdno, kaj bi počel moj sin, ako ozdravi, kako bi mogel blagi mladenič prenašati ta sum, to sramoto, kaj bi bilo, ko bi se moral zato zagovarjati celo pred sodiščem? Zato pridem k tebi, draga Veronika; ti lahko rešiš mene in mojega sina iz najhujše zadrege.“

„Jaz, milostna gospa, kako naj jaz to storim?“ vpraša Veronika.

„Nič težkega ne bo za-te: samo povedala boš, da si ti Rudolfa videla včeraj ob peti uri v gradu „na vrtu“, pravi gospa nekako zapeljivo.

„Gospa“, pravi Veronika z odločnim glasom, „vse drugo rada, tega ne morem, zakaj jaz sem prišla še le ob šesti uri na vrt in še le pozneje sem ondi videla Rudolfa.“

„Ne, Veronika, ne tako naglo, saj to ni nič hudega; ti boš le lažnjivi govorici konec storila, s tem boš rešila moji hiši srečo, čast in morebiti celo življenje mojega tako grdo obrekovanega sina.“

Veronika glasno zajoka: „Gospa, ne morem, ne smem; lagati nečem, ker si ne morem obtežiti svoje vesti.“ — Gospa obupno vije roke.

„Jaz imam še vedno upanje, da mi izpolniš to željo. Do zdaj sem govorila le za-se; a jaz vem, da imaš ti nekoga, ki ga iskreno ljubiš; saj sem že čula, da se v kratkem omožiš in zvedela tudi včeraj dopoldne, da se ne moreta vzeti, ker ženin ni dobil obljubljenе mu službe. Ponudim ti dva tisoč goldinarjev, s tem se moreta poročiti in pričeti kako kupčijo poleg tvojega šivanja; le to prijaznost mi nakloni ter reci, da veš, da je bil moj Rudolf ob petih včeraj popoldne doma.“

„Gospa, nikar me ne skušajte; jaz bi ničesar ne zahtevala od vas, brez najmanjšega plačila bi povedala to, ako bi bilo resnično; ker pa ni res, zato ne morem tega pritrditi za nobene denarje.“ — Gospa jo je pogledala z nemirnim očesom, ki je kazalo nezaupanje. — „Povej mi, koliko hočeš“, pravi gospa, „bogata sem in pripravljena za srečo svojega sina še toliko žrtvovati.“

„Milostna gospa, vse to je prazno govorjenje, kar sem rekla, pri tem ostanem. Vi zahtevate od mene, da bi lažnjivo pričevala in morebiti pred sodnikom celo — s prisego potrdila svojo laž. Ne, gospa, uboga sem, a za denar moja čista vest ni na prodaj.“

„Veronika, pomisli, tu se ne gre samo za tvojo srečo, ampak tudi za tvojega ljubljenega ženina srečo.“

„Vi me ne poznate, gospa Potokarjeva; kakor je gotovo, da ljubim svojega Antona in da želim biti z njim poročena, prej ko mogoče, vendar povem vam, da ga raji nikoli ne imenujem svojega moža, kakor da bi z lažjo, s krivo prisego pridobila si svojo navidezno srečo“.

Táko govorjenje ni potrebovalo nobenega odgovora. Gospa Potokarjeva zapusti Veroniko brez priporočila. Smrtno bleda omahne Veronika na stol in zadržavane solze se s silo vderó po njenih lepih licih. Zmagala je hud boj, kakoršnega do zdaj še ni poznala. Kako lahko bi ji bilo priti do zaželjene sreče, ta misel se je vzbujala med tem pogovorom v njenem srcu in le s silo jo je zatirala z močjo svoje žive vere ter premagala skušnjavo; ves dan so ji zvenele na ušesi besede Kempčanove v knjigi: „Hodi za Kristusom!“ ki jih je zjutraj brala: „Ako me ti, Gospod, ne izbrišeš iz knjige življenja, škodovati mi ne more nobena britkost, s katero me obiščeš.“ Polagoma se je umirilo razburjeno srce plemenite Veronike.

Grajska gospa pa je v tem hitela proti gradu; kakor strašilo se je skrivala memo hiš. Hotela je omamiti svojo vest ter pri taki nesreči opravičiti krivico, katero storiti je poskušala pri Veroniki. Sicer se jej ni posrečilo, vendar ta zavest leži kakor težak kamen na vesti gospé Potokarjeve.

V grad dospevši urno stopi k bolniški postelji.

„Gospa, Rudolf mirno spava in zdi se mi, da ponehuje tudi vročina“, pravi tiho dekla vstopivši gospej.

„Hvala Bogu“, odvrne ona, „pojdi sedaj počivat, nocoj bom sama pri bolniku.“

Tiho stopi mati k postelji svojega sina. Lica poprej od vročine goreča, bleda so sedaj in na njegovem obrazu zarisane so sledí globoke dušne bridkosti; katerih niti spanec ni mogel izbrisati. — Solze oblijó gospo Potokarjevo, ko vidi pred seboj sina, svoj nekdanji ponos, svojo srečo. Kaj je on sedaj — in kaj ga čaka, ako ozdravi — morilca! Ob robu postelje se skloni trpeča mati in tihi vzdihni njeni čujejo se po sobi.

„Mati, težke sanje sem imel, ki so me mučile; nekaj vendar niso samo sanje, nekaj je grozna resnica — morilec sem!“ tako naenkrat izpregovori bolnik.

„Rudolf, ne govôri tako, ne umori svoje matere. Saj ti nisi imel namena ga umoriti.“

„Tega ne, a vendar je gotovo mrtev. Oh jeza, jeza, kam si me privedla? Končal sem mlado življenje, onesrečil sem vas in sebe.“

„Res, Rudolf, to je bil nesrečni trenotek; toda nikari ne obupaj. Ko ozdraviš, zapustili bomo ta kraj in drugodi kje pričeli novo srečno življenje.“

„Da, mati, to le urno storite vi, zakaj tukaj vedó, da ste mati nesrečnega morilca.“

„Ne, Rudolf, morilec nisi! Kdo ti more to spričati? Vsakega bomo dali zapreti, kdor bi kaj takega govoril!“

„Ne“, pravi Rudolf, „tega ne bomo storili. Jaz bom sam priznal svojo krivdo in pretrpel kazen, ki mi jo bodo naložili.“

„Rudolf, tebi se blêde“, pravi mati.

„Ne, popolno sem pameten, da bi bil tudi poprej vedno tako. Mati vi ne morete vedeti, kako me teži vest, da sem uničil mlado življenje svojega prijatelja. Oh, ko bi ga mogel oživiti, življenje bi rad dal zato.“

„Tu je bilo več nesreče, nego hudobije, saj nisi imel namena umoriti Hrastnika.“

„Kaj da sem mislil v onem nesrečnem trenutku, tega ne vem; kaj pa da sem storil, to vem in hočem tudi spoznati . . .“ In zopet je omahnil bolnik nezavesten na posteljo.

Mati zopet obmolkne; težko ji je pri sreč, zadel je nov udarec njeno vest, tudi Rudolf je boljši od nje; ona je hotela s krivim pričevanjem potlačiti vso stvar; sin spozna svojo krivico in hoče tudi z voljo trpeti kazen za svoj zločin. Tedaj tudi ona spozna svojo veliko krivico, kamor jo je zavedla slepa materina ljubezen. V britki bolesti prečuje dolgo noč pri mladem bolniku.

Drugo jutro gre gospa Potokarjeva po kratkem počitku na vrt, da si v lepi jutranji naravi prežene moreče jo skrbi. Ravno se je mislila vrniti v grad, kar zagleda moško osebo, ki se ji približuje. Pre-

vzame jo strah — ali morda že gredó preiskovalni uradniki, da bodo natančneje zvedeli o Rudolfovem zločinu. Bala se je skoro iti bližajočemu se nasproti. — Kar naenkrat, ko stopi tujec iz gostega grmičevja na vrtu, spozna v njem Potokarjeva gospa — mladega Hrastnika. V tem trenutku vzkrikne, mraz ji pretrese vse ude, ko vidi živega pred seboj onega, o katerem so govorili, da ga je umoril njeni sin. Da, ni se motila, res je stal pred njo mladi Hrastnik.

„Ali ste res živi? Ali sanjam in gledam prikazen? meni se temni pred očmi.“ Mladi Hrastnik prime omahujočo gospo ter jo posadi na bližnjo klopico.

„Gospa, vi ste mislili, da sem mrtev“, začne mladi Hrastnik, „in res sem bil le po čudovitem načinu rešen gotove smrti v propadu. Ko bi se v svojem padcu ne bil vjel na grm, ki je štrlel izpod neke pečine, obležal bi bil gotovo razdrobljen v brezdnu. Držal sem se toliko časa, da mi je došel v pomoč neki voznik, ki je šel z vozom mimo ter me odpeljal v mesto.“

„Oj tisočera hvala Bogu“, vzdihuje od veselja grajska gospa. „Vendar povejte mi, kako da se je moj Rudolf tako spozabil?“

„Zadela sva skupaj na potu, jela sva se prepirati in sprijela sva se blizo onega prepada, kamor me je Rudolf pahnil v naglici.“

„Torej je vendar le res tako, kakor je sam priznal. Ves iz sebe je namreč prihitel uni dan v grad, hotel nekaj povedati, a je zopet hitel z doma.

Kakor mi je pozneje pravil, z namenom, da bi vas poiskal in morda še rešil, ako bi bilo mogoče. Toda na vrtu omahne in pade in od tedaj leži nevarno bolan v svoji sobi.“

„Oprostite, milostna gospa, da pridem še le sedaj vam to naznanit; ne zamerite, zdelo se mi je potrebno, da za svojo naglo jezo trpi nekaj pokore. Nisem pa vedel, da ljudje govore, da sem mrtev, in da je tudi do vas segla ta govorica, ki vam je gotovo napravljala neizmerno bridkost.

V tem dojdeta že do bolnikove sobe, kjer se zvrši veselo snidenje, ki ga popisati ni mogoče.

* * *

Nekaj dnij pozneje še pozno v mrak šiva Veronika pri svojem oknu. In zopet stopi k njej v sobo gospa Potokarjeva.

„Ne čudi se, Veronika, da pridem zopet k tebi kot velika dolžnica. Zahvalim te, da me nisi hotela ulišati, za kar sem te zadnjič prosila tukaj v tvoji sobi. Ne zameri, zelo sem se pregrešila nad teboj, ker sem te zapeljevala v hudo. Povedala sem tudi Rudolfu, kako daleč me je speljala slepa materina ljubezen in tudi on ti je zelo hvaležen za tvojo stanovitnost.“

„Nobene zahvale ne zaslužim; storila sem le, kar sem bila storiti dolžna pred Bogom in pred ljudmi“, zatrjuje Veronika.

„Danes se ti hočem skazati hvaležna. Tukaj imaš dva tisoč goldinarjev, katere sem ti tedaj po-

nujala kot doto; piši svojemu ženinu, da potrebujem na svojem gradu oskrbnika ter hočem to opravilo njemu izročiti.“

Veronika ni vedela od samega veselja, kaj bi storila in predno se je zahvalila, odšla je gospa ter pustila na mizi lepe denarje.

Veronika pa poklekne pred križ, zahvaljuje Boga in posebno iskreno ponavlja besede: in nas ne vpelji v skušnjavo!

v.

S a m a s m o l a !

Vesel se je povrnil iz čebelarske razstave v B. mlad čebelar Anton Bumke, ker je ondi kupil zaželjeno matico. Zdela se mu je posebno lepa; da bi jo varno prinesel na dom, vzame prazno škatljico za švedske vžigalice ter pokrovček prevrta z luknjicami. V to hišico spravi matico in ji priloži pet čebel-delavk, da bi ji kakor si je dečko mislil, kratek čas delale na potu. Velike upe si je stavil od nove matice, mislil si je: s križanjem se bo zboljšalo pleme čebel in donašale mu bodo krepkejše tudi več medú. Nekako zadovoljen vtakne škatljico z matico in čebelami v svoj žep, ki si ga je v ta namen napravil pri srajci, in hiti na kolodvor, od koder ima vlak kmalu oditi. V naglici stopi še k nemu svojih

znancev v mestu, da mu sporoči svoje veselje ter pri njem napiše veselo novico iz semnja svoji nevesti.

„Kedaj pa misliš domov iti?“ ga vpraša znanec.

„Zdaj z vlakom“, odgovori Anton.

„Za božjo voljo, hiti, sicer bo odšel vlak brez tebe, saj vidiš, da bo zdaj zdaj ura poldne in vlak odide točno ob dvanajstih“. Anton zbeži na kolodvor.

Vratar je odzvonil že tretjič, ko prihiti Anton do vlaka ter urno skoči v odprti voz; mislil je prav hitro napraviti, a ker je bilo v vozu že polno ljudij, stopi enemu na nogo in pade zopet na noge drugih popotnikov. Opravičeval se je, kakor je vedel in znal, toda potni tovariši so se jezili nad njim in slišati je moral očitanje: „Gotovo se je štrkovec vpijanil“.

Bolelo je Antona tako krivično očitanje, saj skoro popolno tešče gre domov, ne pa da bi bil preveč pil, zato se stisne v kot ter prav miren hoče pokazati, da je popolno trezen. Toda sam ne vé kaj, na desni strani pod telovnikom, kjer je imel čebelice, jelo ga je zelo ščipati, peči, z roko si hoče hitro pomagati, a zadene ž njo ob staro ženo, ki je sedela tik njega.

„No še tega se manjka; poprej bi nam bil kmalu polomil noge, sedaj so ti že tudi naše roke na potu“, ga srpo žena zavrne.

Anton zarudi, a naenkrat skoči po koncu kakor da je obdivjal.

„Za božjo voljo — kaj pa zopet to pomeni?“ nadaljuje ženica.

„Sram te bodi, da si upaš pijan med trezne in pametne ljudi, kdo te bo prenašal“, vpije nanj star gospod, ki mu sedi nasproti.

„To je vendar od sile“, pristavlja tretji, „skozi okno ga vrzite, tam v jarku je prostor za pijance.“

V tem pa Anton čuti, kakor da bi ga nekaj oklalo, prestrašen seže v žep, sluteč nesrečo. In res. Škatljica s čebelami se mu je strla, ko je padel v voz in nobene čebele ni v njej.

Sedaj ga pa zopet zbode; čebele so ga jele pikati. Anton zaupije ter skoči zopet s sedeža.

„Ali si nor, ali kaj ti je? — Koliko časa bomo pa še morali to trpeti?“ — Tako se čujejo tožbe vse vprek.

„Konduktêr! Denite nas v drugi voz, tukaj imamo norega človeka in si nismo življenja varni!“ — vpijejo vse vprek.

„Mir! Mir!“ kliče stari mož. „Dečko, kaj pa je prav za prav tebi.“

„Jaz ne morem več prenašati“, vpije Anton ušle so, vse so ušle in sedaj me koljejo — ves sem že oklan — bežite iz voza, ako ne, bote tudi vi oklani.

„To je cel norec — popolno je ob pamet — konduktêr, konduktêr!“ . . . kričali so zopet popotniki v vozu.

Pri odprtem vozu se prikaže sprevodnik.

„Precej, precej, smo že na postaji.“ — Vsi

tiščé vanj in ponavljajo Antonove besede: Ušle . . . ušle . . . koljejo . . . ter s prstom kažejo na Antona.

„Kaj, ušel je in sedaj vas hoče zaklati?“ pravi sprevodnik, ker se ne razumejo.

„Tako j bomo preiskali in prijeli hudodelnika.“

Ko obstane vlak, skočijo vsi popotniki prestrašeni iz voza; načelnik postaje podučen po konduktêrju približa se vozu, ukaže vrata zapreti pri vozu, kjer je bil Anton sedaj sam in mu reče:

„Kaj imaš tukaj? Kdo je ušel?“

„Pet jih je bilo, vzdihuje Anton, štiri delavke — toda za te mi ni toliko, pa tudi kraljica je ušla.“

„Kaj, kraljica? Kakšna pa je bila kraljica?“ vpraša načelnik Antona v šali, ker méni, da ima norca pred seboj.

„Ah, tako lepe, zlate oči je imela in črnkaste, rumeno obrobljene nožice“, odgovarja Anton.

„Lepa kraljica to“, pravi načelnik. „Kakšni so bili pa drugi?“

„Ej, kakor sploh navadne delavke, čebela je čebeli podobna“, reče Bumke.

„Kaj čebele“, pravi vodja, „muhe, muhe ti rojijo po glavi“.

„Ne, po glavi pa ne, rojijo mi le po . . .“

„No le povej, kje ti rojijo?“

„Po — životu . . .“ reče Anton bolj tiho. „Imel sem malo luknjico v žepu, gotovo so ondi skozi zlezle.“

„Kdo je zlezel?“ vpraša načelnik.

„No, kraljica matica in štiri delavke.“

„Ha, ha, kraljica in štiri delavke na tako majhnem prostoru ha, ha . . .“

„No, kaj pa zopet vpijete?“ ga vpraša načelnik, ko Anton nanagloma zakriči.

„Joj, joj“, kriči Anton, „jaz ne morem več strpeti.“

Zvonec zazvoni in načelnik odide od voza, stopi k telegrafnemu uradniku, da sporoči na bližnjo postajo, kaj naj storé, da primejo in v varnost spravijo popotnega noreca.

Vlak zdrdrá in Anton je sam v vozu. Hitro odpre okno pri vozu, sleče svojo suknjo, tri čebele se med tem oprosté in zleté vesele prostosti skozi okno.

Dve morate še notri biti, zato zavihti suknjo skozi okno, v tem pa zdrdra vlak in predno je vedel Anton, kaj se je zgodilo — suknje več ni bilo nikjer . . .

Anton gleda prestrašen.

„Za božjo voljo, kaj bo, ko pridem tak domov?“ . . .

V tem pa vlak zabrlizga, približal se je na večjo postajo, kjer čaka vse polno ljudij. „Oh, kam se hočem djati“, vzdihuje Anton, „oh koliko ljudij, tu moram iz voza in vse me bo gledalo“.

Precej pride pred vrata njegovega voza konduktér in ž njim dva žandarja.

Glasi smeh vse posili, ko zagledajo Antona golorokega.

„No, kaj si še le vstal, da se še nisi napravil?“ vpraša ga sprevednik.

„Tukaj pač ni treba nobene preiskave, že vémo, s kom imamo opraviti“, tako sliši Anton da se pogovarjajo zunaj voza.

„S plaščem ga ogrnimo“, pravi eden orožnikov, „pa bo najbolje.“

Anton se je sicer branil žandarjev, a vse ni nič pomagalo, moral je ž njimi na stražnico, kjer je sevéda popolno pametno pojasnil, da so ga čebele oklale, da so najbrže popotni ljudje mislili, da jih hoče on zaklati, pove tudi, kako je prišel ob svojo suktnjo, na kar ga žandarji tudi spoznajo kot Antona Bumketa. Sevéda je Anton moral na stražnici počakati, da so mu donesli potrebne obleke, predno si je upal domov.

Nevesta pa, ko je zvedela vse to, mu je odpisala, da ga noče, ker bi morebiti ž njim imela tudi tako smolo, kakor jo je on imel s svojo kraljico — matico.

„Smola, sama smola!“ tožil je nekaj časa Anton, ni čuda, matice ni, neveste ni, vse je izgubil.

Ko pa je leto pozneje dobil drugo posebno izvrstno in bogato nevesto, potolažil se je, rekoč: „Ej, tudi smola je včasih dobra!“

VI.

Trojni sveti večer.

I.

Večerno solnce se je poslavljaljo od jasnega, zimskega dné, snežene kope v daljavi blestéle so se v čarobnem krasu. Nad mestom L. vspenjalo se je jasno nebo. Po mestu je bilo vse tiho. Iz tovarn se danes ne valí črni dim in tudi po mestnih ulicah je vse bolj mirno, in kako tudi ne? Bliža se sveti večer, ki ga vsakdo rad preživi v krogu svojih domačih. — V znanem predmestju T. sedela je v gorki sobi mlada žena s šest let staro deklico. Nemirna je žena pogledovala včasih k vratom, kakor bi koga težko pričakovala. Kolikor pozneje je bilo, tem žalostnejši je bil ženin obraz.

„Ne bo ga! Ni mož-beseda!“ zašepeta žena in solze se ji vlijejo po cvetočem licu. „Še nocoj ne pride domov; na sveti večer, ko ga vendar vsakdo doma preživi med svojimi domačimi, ga zastonj pričakujem.“

„Mati, ali niste rekli, da je nocoj sveti večer in da bomo ta večer gledali v jaslicah novorojeno božje Dete? — Ali nam ne bo prineslo lepih darov?“ Tako povprašuje zvedava nedolžna hčerka svojo mater.

„Vse se bo zgodilo,“ jo tolaži mati, „le toliko počakajmo, da pride oče domov.“

Zopet je minula ura, a pričakovanega le ni bilo. — Užaljena stopi mati v drugo sobo, kjer je že poprej pripravila jaslice, prižgá polno lepih lučic, odpré vrata ter pokliče hčerko: „Poglej, Hermina, božične jaslice in v njih božje Dete. Glej, koliko darov ti je prineslo zato, ker si pridna.“ — Kako pristrčno se je hčerka razveselila teh darov, kako je tekala sem in tje, kazala materi, kaj ji je „Bog prinesel“ . . . ! Kdo bi popisal otročje božično veselje! — Tudi mati se je radovala z otrokom, a vendar ne popolno iz srca, ker pri božičnem veselju ni bilo — očeta.

Hermina od veselja kmalu obnemore in zaspi, mati pa kleči pred jaslicami.

„O kako srečni, presrečni bi bili mi, ko bi on hotel,“ taki izdihni se čujejo iz njenih ust.

In prav je imela. — Njen mož Ribič je bil lesni trgovec, ki je v družbi s tovarišem Palcem, kakor se je zdelo, prav vspešno gospodaril. Ker je imela žena tudi lepo doto, se jima je godilo prav dobro. Vendar tako ni imelo vedno ostati. Ribič je bil izmed onih, katere kupčija popolno oslepi, da družega ne vidijo, ne mislijo in ne želijo, kakor samega bogastva. To hlepenje po denarju je bilo pri njem pogubljivo.

Polnoči je ura odbila, sveta ura, ko se je porodilo nekdam božje Dete, a Ribičevka čuje še vedno sama pri jaslicah. Potrta od britkostij nekoliko zaspi, zgodaj v jutro se vzbudi, pa postelja očetova je bila še

vedno prazna. Minul je sveti dan, prišla je noč in napočilo je zopet Štepanovo jutro, a Ribiča ni bilo domov. Žena sicer že vajena tega, se vendar začne bati; zato gre na vse zgodaj zjutraj k trgovskemu tovarišu svojega moža, da bi zvedela kaj zanesljivega o Ribiču.

„Ravno prav, da pridete,“ reče ji trgovec, „hotel sem že k vam poslati, kje da imate Ribiča, da ne pride k računom, ki jih izvršujemo božične praznike.“

„Kje imate Ribiča, vprašate mene?“ pravi prestrašena žena; „jaz sem ravno to prišla vas vprašat.“

„Kaj to pomeni?“ začne trgovec; „ménil sem, da je bolan; pričakoval sem ga težko, ker mi je imel izročiti mnogo pritrženega denarja, blizo pet tisoč goldinarjev.“ In trgovec jel je misliti; že nekaj dnij se mu je čudno zdelo vedenje Ribičeve, vedel je še bolj nego žena, da se je vsled hlepenja po denarju vdal visoki igri. Kaj, si misli, ko bi bil Ribič denar zaigral in pobegnil . . .

Dobro, da ihteča Ribičeva žena ni razumela tega razmišljanja.

„Pojdite za sedaj domov,“ reče na to trgovec. „Nekaj mora tó pomeniti; meni se vse to zdi sumljivo. Dal Bog, da bi bil moj sum prazen. Še danes vam gotovo kaj zanesljivega sporočim.“

Težko je prišla, a še težje je odšla Ribičevka proti domu.

Bil je to za-njo žalosten dan. Popoldne namreč kmalu pride k njej znani nam trgovec - tovariš. „Nikar se ne vstrašite, uboga žena, povedati vam moram, da vas je mož zapustil, da je zapravil vse vaše premoženje in da je tudi meni odnesel blizo pet tisoč goldinarjev.“

Nema je trpela Ribičevka grozno bolečino; bila je tako huda, da si ni mogla precej duška poiskati v vzdihih in solzah. — Ko je jela vzdihovati ter so ji solze vsaj za trenotek polajšale gorjé, reče ji trgovec Palec: „Vse se je meni že zdelo, da tako pride; a gotovega nisem mogel nič zvedeti, zato vam o tem nisem nikoli govoril. Zvedel sem pa na kolodvoru, da je ondi na sveti večer celo noč igral ter zaigral blizo deset tisoč goldinarjev; ostalo mu ni več mnogo; pa zvedel sem tudi po telegrafu, da se pelje proti Hamburgu, od koder jo najbrže misli popihati v Ameriko. Potrebno se mi je zdelo, vse to vam najprej naznaniti; sedaj seveda moram sporočiti, da naj v Hamburgu primejo — tatú.“

Pri zadnjih besedah skoči Ribičevka po konci: „Za božjo voljo vas prosim, nikar tega ne storite!“ vskliknila je in proséč proti Palcu dvigala svoje roke.

„Kaj — vi še prosite za tako zavrženega človeka, ki je razdril mojo, vašo in vašega otroka srečo?“ vpraša Palec.

„Za svojega otroka, za jedinega, nedolžnega otroka prosim; njega se usmilitel!“ kliče Ribičevka. „Ako je tudi mož zapravil vse svoje premoženje,

jaz imam še nekaj dote, nekaj srebrnine in zlatnine; vse hočem zbrati, da poravnam možev dolg pri vas in pri drugih dolžnikih, le to vas prosim, ne nanzanite gosposki mojega moža. Ako drugo vse izgubim, ohranite vsaj meni in otroku — dobro ime!“ Na kolena je zdrsnila govoreč zadnje besede potrta mati.

Palec je bil sicer umen trgovec, a si je ohranil blago srce. Žena se mu je zasmilila v srce.

„Ne obupajte, uboga žena; od svoje strani storim vse, da rešim vaše dobro ime. S svojo doto poplačajte te-le dolžnike, ki so se že pri meni oglasili, jaz upam, da bom mogel pogrešati svoj izgubljeni denar. Ako me kdo vpraša po Ribiču, rekel bom, da se je ločil od mene v trgovini in da je šel drugam poskušat svojo srečo. Vendar se mi zdi, da tudi vi morate iz tega mesta oditi, sicer bodo ljudje precej mislili, da vas je mož zapustil.“ — Ribičevka je bila Palcu hvaležna za njegovo dobroto ter je vse storila po njegovem nasvetu.

Oh, to so bili žalostni božični prazniki.

II.

Leto pozneje najdemo Ribičevko s hčerjo v mestecu K. na Češkem. Pod streho je stanovala v majhni sobici in trpela je veliko revščino. Dolžnikov se je po možu oglasilo toliko, da njej res ni ostalo nič drugega nego — dobro ime. S perilom in ši-

vanjem preživila se je v tem mestu, a zaslužek je bil boren. O možu ni zvedela nobene besede.

Zopet se je približal sveti večer. Mrzel sever je pihal po mestnih ulicah ter se igral z gostimi snežinkami; tresel je tudi na slabih oknih sobe, kjer je stanovala Ribičevka. Mrzlo je bilo v sobi, tudi v peči ni bilo ognja. — Mati je ležala bolna na slabi postelji; Herminka je čula pri bolnici. Ribičevki je bilo silno težko pri srcu. Bolezen bi že še prenašala, tudi smrti bi se ne bala, a kaj hoče samo dekle na svetu, kam hoče s siroto?

„Hermina,“ pravi ji mati, „kaj ne da materinih naukov nikoli ne pozabiš, tudi ako se ti bo hudo godilo pri tujih ljudeh?“ — Na to vzame s svojega vrata svetinjico ter jo izroči Hermini.

„Vzemi, draga moja, to v spomin od svoje matere; malo je, a spomin je dragocen; poljubi svetinjico vselej, kader se ti bo hudo godilo in spomni se, da pri Bogu prosi za tvojo srečo nesrečna mati. Upam, da mi Bog onstran groba ne odreče nobene prošnje.“

„Vsaj nas je že tukaj uslišal,“ oglasi se nakrat znani glas mestnega duhovnika. Na to pojasni duhovnik, da je dobil Hermini novega očeta in novo mater pri bogatih ljudeh.

„Oh, jaz ne grem od svoje matere,“ reče deklica ter se iskreno oklene bolnice na postelji.

„Seveda ne sedaj, marveč le pozneje, ako Bog vzame tvojo mater v nebesa.“ — Za tem pove ma-

teri, da je bogati družini, ki je imela jednako staro jedino hčerko, ta umrla, da so pa pripravljene Herminico, katero poznajo, vzeti za svojo, ako bi bila sirota.

Mati nekako spremenjena pravi: „Hvala Bogu; on je še vedno oče sirotam. Sedaj rada umrjem. Prosim vas, gospod, kadar deklica dorase, povejte ji vse o njenem očetu, za katerega rada moli, da bo spoznala, kako potrebno je za-nj moliti.“

Nekaj dnij pozneje so pokopali Ribičevko, Hermina pa je našla pri bogatem trgovcu Jalenu nov dom in druge skrbne starše.

III.

Od tedaj je minulo dvanajst let. Nekega mrzlega večera v mesecu grudnu kleči v lepi hiši v Pragi mlado dekle pred kipom Marije pomočnice. Dekle mora biti staro kakih dvajset let. Ako je natančneje opazujemo, spoznali bomo v njej svojo nekdanjo znanko — Herminko.

„Danes pa dolgo moliš,“ reče ji gospa, ki se ji je približala.

„Saj veste, da mi je treba, vzlasti odkar sem zvedela dogodke o svoji ubogi materi in o nesrečnem očetu. A ne vem kako, danes sem posebno vesela in zdi se mi, kakor da bi bile moje prošnje že uslišane ter da je tudi oče iz nevarnosti otet.“

V tem prinese služabnica pismo. Bilo je od gospoda Jalena. Ko ga gospa prebere, reče Hermini: „Gospod nas vse povabi še danes na selo, kjer

naj po njegovi volji preživimo bližnje vesele božične praznike.“

Hermina se urno napravi, da se gre poslovit od svojih prijateljic. Ker je bilo že proti večeru, spremljal jo je domači služabnik. Ko stopata po neki ozki ulici, zagleda Hermina človeka, ki leži ob kraju ulice.

„Tu leži neki človek,“ reče Hermina služabniku. „Poglejva, ali se je zgodila kaka nesreča? Mož bi znal zmrzniti, ako ostane čez noč na cesti.“

„Oh, kako slabo je oblečen,“ reče Hermina, ko ga pogleda bližje; „poišči hitro kak voz in pelje naj ga na naš dom,“ naroči služabniku.

Predno je drugi dan Hermina odpotovala iz mesta, obiskala je najdenega moža - bolnika v sobi za posle. Sklenjeni je imel roki in zdelo se je deklici, da moli.

„Mož, ali ste se že kaj pozdravili? Kako vam je?“ sprašuje ga deklica sočutno. „Dobro, da smo vas dobili sinoči na cesti, sicer bi bili morebiti še zmrznili v tem hudem mrazu.“

„Lepa vam hvala, gospodičina, da ste se me usmili,“ reče tujec slabotnim glasom.

„Kaj pa se vam je prigodilo? Kako ste zašli v tako revščino?“ vpraša ga zvedava Hermina.

„Gospodičina, ločil sem se od Boga, vrgel se zlobi v naročje, zapustil sem brezsrčnež svojo družino v nesreči in sramoti — sam pa sem begal na okrog kakor — navaden malovreden tat!“

„Grozno!“ vsklikne Hermina.

„Mnogo let sem živel v Ameriki popolno brez vesti. Nekega dne sva bila zgovorjena s tovarišem, da bova okradla bližnjo cerkev. Bilo je polno vernikov, imeli so ravno zvečer neko slovesnost. Ker nisem vedel drugam, šel sem v cerkev, kjer je bila ravno pridiga. Ne vem skoro, kaj se je med tem govorom zgodilo z menoj. Zdelo se mi je, da duhovnik govori samo meni in zaradi mene. Izprašal mi je vest, pokazal propad, ob katerem sem brezskrbno stopal. Po govoru sem pri njem iskal tolažbe v spovednici in jo tudi našel. — Za pokoro sem sklenil, da se vrnem nazaj v Evropo proti domu, da si izprosim odpuščanja pri onih, katere sem tako silno razžalil ter da se izročim posvetni pravici. Ker sem bil brez denarja, moral sem na ladiji služiti, da sem se prepeljal preko morja in iz Hamburga sem z beračenjem prilezel do Prage, kjer sem obnemogel in kjer ste me vi gotove smrti rešili na cesti. — Še danes hočem iti naprej, da pridem do mesta L., kjer sem bil rojen.“

„Kaj, mesto L. je vaše rojstno mesto?“ vpraša Hermina, „tudi jaz sem tam rojena.“

„Prosim, kako je Vam ime?“ vpraša tujec.

„Hermina,“ odgovori deklica.

Pri teh besedah se sklone bolnik po koncu. Vzburjen steza svoje roke, hoče govoriti, a zopet omahne na posteljo. Dolgo časa ne more najti sape.

Neprestano zre na deklico, naposled jo prime za roko ter začne počasi:

„Da, da, prav — podobna — materi — da, ti si Hermina, zapuščena sirota, jaz pa tvoj — nesrečni, nevredni oče Ribič.“

„Moj oče!“ vsklikne Hermina ter se oklene bolnika, poljubljač njegovo čelo. Bil je ganljiv stanek; gotovo je gledala iz nebes tudi pokojna mati ta lepi prizor.

IV.

Isti dan še je Hermina odpotovala z gospo na selišče ter ondi gospodu povedala svoje veselje, po kako čudovitem potu je našla svojega očeta. Prosila je ob enem dovoljenja, da sme oče saj toliko časa ondi ostati, da okreva in mu morda priskrbeti kako primerno službo. Gospod je poslušal čudno zgodbo ter obljubil, da bo že povedal, kaj da hoče storiti.

Približal se je med tem zopet sveti večer. Vsa družina je bila skupno zbrana. Krasne so bile jaslice, katerih se je sveti večer radovala vsa rodbina. Gospodar spregovori rekóč:

„Posebno lep in pomenljiv je v letu nocojšnji sveti večer; odložimo zato vse skrbi od sebe ter se poveselimo prav iz srca teh blaženih trenutkov, ko so nebesa poljubila zemljo in nam poslala Odrešenika.“

Hermina je v tem globoko vzdihnila. Kako bi se veselila, ker ni očeta pričujočega!

„Predno pa razdelim božične darove,“ zopet spregovori hišni gospodar, „pokazati vam hočem še gosta, ki sem ga nocoj povabil k jaslicam.“ S tem odpre stranska vrata in v sobo stopi tuj mož.

„Oče, moj oče!“ zakliče Hermina, vsa vesela, ko je videla, kako veselje so ji njeni dobri drugi starši prihranili za sveti večer ter iz mesta skrivaj pripeljali na selo očeta, da bi ž njim pri jaslicah razveselili njegovo hčer.

Hermina je bila popolno srečna, ko je oče ostal v rodbini, ki mu je odkazala primerno službo. Vestno jo je opravljal do svoje smrti in Hermina je trdno prepričana, da je za svoje grehe zadostil na tem svetu ter da je sedaj srečen z materjo pri Bogu. — Prav iz srca je vzlasti ta večer pevala: Slavo Bogu na višavah in mir ljudem na zemlji, ki so prave volje. Rada pa je še pozneje na strani blagega moža svojim otrokom pripovedovala o čudovitem — trojnem svetem večeru. Kadarkoli je zbrala svoje ljubljence na ta večer pred jaslicami, jim je pripovedovala o neskončni ljubezni božjega Deteta.

VII.

Božič na Št. Gothardu.

Med lepo Italijo in gorato švicarsko deželo dviga se proti nebu visoka gora Št. Gothardska. Od starih časov že vodi čez to goro strma in dolga pot popotnika v Italijo ali Švico. Pot ta je zelo nevarna, zaradi sneženih plazov, ki so neprevidoma v teku stoletij zasuli pod seboj v mrzli grob na tisoče popotnikov, in zaradi viharjev, ki pogosto srdito gospodarijo po gori sv. Gotharda. Sedaj so to goro prodrli, dovršili velikansko delo in z železnico skozi to goro je sedaj zvezana Švica z Italijo.

V srce je zbolela blage človekoljube vselej novica, da se je zdaj in zdaj zopet ponesrečilo, izgubilo, zmrznilo toliko in toliko ljudij na potu čez to goro. Krščanska ljubezen ni mirovala, dokler niso ustanovili na gori zavetišča s samostanom in cerkvico vrh gore. V sredi med večnim snegom, mnogo tisoč čevljev visoko nad človeškimi bivališči, oddaljeni od človeške pomoči in družbe živé tukaj redovniki ter v ime Boga opravljajo dela ljubezni, podpirani od blagodušnih dobrotnikov iz raznih krajev. Po gorovju št. Gothardskem razstavili so mnogo križev, palic, znamenj, tablic z napisi, kažipotov, da so zaznamovali natanko pot do samostana. Na vseh straneh visé tudi na teh kažipotih zvonci, da v sili ali potrebi

popotnik tudi od daleč more dati znamenje, da je v nevarnosti, da je nujna hitra pomoč. Po noči in po dnevu samostanski bratje hodijo po gori ter iščejo ponesrečenih popotnikov ter jih krepčajo z vsem potrebnim. Da toliko vspešneje in lažje opravljajo svojo lepo a težavno službo, imajo tudi pri samostanu velike pse, katere izučijo iskati po gori izgubljenih popotnikov. Ako najdejo kakega mrliča, ne pokopljejo jih kmalu, marveč jih spravljajo v prostorno mrtvašnico, kjer se vsled trajnega mraza vzdržé in jih njih domačini, ako jih pogrešajo, zamorejo spoznati.

Po tej nevarni poti čez Št. Gothard hodila je pred nekaterimi leti tisti dan pred svetim večerom uboga mati-vdova z dvema svojima otrokoma, osemletnim Antonom in desetletno Reziko. Hiteli so iz švicarske Stare vasi čez goro v svoj rojstveni kraj na Laško, ter upali še priti sveti večer domov. Mati se je opirala na debelo gorjačo ter nosila precèj težko culjo na hrbtu, otroka sta poleg nje urno stopala proti vrhu gore.

Zazvonilo je Ave Marija in mati je pomolila z otrokoma. Skrbeti je jelo mater, bodo li pred nočjo prišli iz nevarnejših krajev; otroka teh skrbi nista poznala; govorila sta o božičnih praznikih, o jasticah, kaj bodeta dobila daril za božič in za novo leto; pripovedovala sta materi sto in sto svojih želj, katerih niti ene jima ni mogla izpolniti revna mati.

V tem pa se je nebo naenkrat stemnilo, megla se je vlegala po gori ter vedno dalje silila v nižavo. Do samostana vrhu gore sicer ni bilo več daleč, vendar se je materi skrb vedno bolj množila, zakaj bala se je, da bi ne zabučal mahoma sneženi vihar, ki bi jim zamedel pot ter jih oviral pri urni hoji. Zaupno je vzdihovala k Bogu, naj se usmili nje in njenih otrok ter naj toliko časa preneha z viharjem, da pridejo do zavetišča. Otroka, ki sta do sedaj stopala prav krepko, jela sta pešati ter se drug za drugim oklepati svoje matere.

„Ali vaju zebe?“, vpraša mati otroka.

„Zebe naju ne, ali lačna sva“, odgovori starejša Tereza.

„Ni čuda, da sta lačna; pot je dolga, zrak tukaj tako oster in hodili smo tako hitro“, tolaži ju mati ter pomoli vsakemu košček prihranjenega kruha.

„Ali sami ne bodete nič jedli?“ vprašata otroka mater.

„Nisem posebno lačna“, vzdihne mati. Čemu, si misli, bi otroka vedela, da je bil to zadnji košček kruha, ki sem ga jima dala. Jaz že pretrpim, le da bi otroka ne obnemogla.

„Nocoj smo podobni sveti Družini“, reče mati otrokoma ter jima začne pripovedovati, kako sta ta večer tudi prenočišča iskala Marija in Jožef. Rađa bi bila s pripovedovanjem te svete dogodbe zmotila otroka in sebe, da bi tem hitreje stopali in tem

manj mislili na mrak, ki jih vedno gosteje zagrinja in na piš, ki ga napoveduje mrzel veter.

Debele snežinke jela so padati na zemljo, veter je začel silneje pihati, temno je bilo vedno bolj od minute do minute in popotniki so bili prisiljeni večkrat obstati, zavarovati se pred močnim pišem in prepričati se z natančnim opazovanjem in tipanjem, so li še na pravi poti ali ne. — Pot se jim je pri taki hoji sevéda slabo odsedala.

Tako je šlo nekaj časa. A otroka sta jela pešati; strah ju je bilo po noči v sredi bučečega viharja. Jela sta zaostajati ter mater prositi, naj počaka, da se nekoliko odpočijejo od truda.

„Le stopimo urno,“ tolaži ju mati, „vsaj ne moremo biti več daleč od samostana, zdaj zdaj moramo zagledati lučice na samostanskih okencih.“

In zopet sta se osrčila otroka ter hitela dalje a le za malo časa. Vihar je razsajal vedno hujše ter podil snežinke popotnikom s silo v obraz, pota pod nogami je bilo vedno manj, preveč ovir, da bi jih za dalje časa mogli zmagovati vtруjeni pogorski popotniki. „Mati, jaz ne morem več naprej, truden sem, počakajte, da se nekoliko vsedem in odpočijem,“ začne Anton prositi mater.

„Meni se že po potu dremlje,“ pristavlja sestra, „saj za kratek čas se tukaj vsedimo, potem bomo toliko lažje šli dalje.“

„Za božjo voljo vaju prosim,“ pravi mati otrokoma, „ne sedajta mi v sneg, ne zaspita mi, to bi

bila vajina smrt.“ — S strahom je opazila, da sta otroka že vsa trda in onemogla od truda in mraza, in da jih zaloti gotovo smrt, ako se le vsedeta v sneg.

„Usmiljeni Bog, ozri se milostno na ubogo mater in na nedolžne otroke in ne dovoli, da bi na sveti večer umrli tako žalostne smrti — v zametih.“ Tako vzdihuje uboga mati.

Toda zdi se, da je vse zastonj, da Bog ne čuje njenih prošelj, da ne vidi njene strašne stiske.

Povsod silna tema; nič drugega na okrog, ko gosti oblaki, sneg in led; pri tem kako tuli vihar, kako razsaja piš, kaka mraznica se vlega na zemljo.

„Oh, mati, saj za trenotek dej, da postojmo!“ zopet poprosi Anton.

„Ne, otroka, tega ne smeta storiti, sicer več ne vstaneta živa iz snega.“

Mati zopet začne klicati na pomoč božjo Porodnico, ki je tudi ta večer veliko pretrpela, a slednjič vendar le našla zavetišče v priprosti pastirski „staji“. — Tudi otroka molita ter prosita božje Dete pomoči. — V tem pa Anton omahne in pade v sneg; nič se ne gane; precej je zaspal od truda in mraza.

Prestrašena skoči mati k njemu, zadene ga v svoje naročje, zgrabi krčevito z levo roko za hčerko ter se z zadnjimi skoro nadčloveškimi silami matrine ljubezni zažene po potu naprej, sama ne vé, kam. Le to vé in čuti, da otroka tukaj ne smeta obstati, sicer umrjeta oba. Toda tako težka hoja in

tako breme je presegalo moči utrujene matere. Kmalu jela je omahovati, stopala je vedno bolj počasi, tudi njej se je pričelo dremati od slabosti, zazdelo se ji je v trenutku, da je došla po dolgem trudapolnem potu domu, da se greje z otrokoma pri gorki peči. V tem se še enkrat vzdrami, stopi zopet nekaj korakov naprej in — omahne ravno pred nekim kažipotom, na katerem je bil pripet — zvon sile. Skoro že na pol v nezavesti poprime se nevedé vrvi, na kateri je bil navezan zvon in ko se oslABLJENA zgrudi na tla, držeč se za vrv, zapoje zvon otožno in žalno tja v temno noč — pod njim pa omedleva uboga mati z otrokoma, sanja, da je na gorkem doma, zaspava brez trpljenja v smrtni spanec, ako kmalu kmalu pomoči ne donese kak krilat rešilni angelj. . . .

* * *

V samostanu vrhu gore pa so se redovniki pripravljali, da dostojno obhajajo opravila svetega večera. Daleč so ločeni od ljudij, visoko bivajo nad njimi, a bližje so Bogu in tudi ondi se leto za letom slovesno vršijo božični prazniki. Cerkvica pri zavetišču je sicer majhna in ne more se ponašati z nobenimi dragocenostmi. A za ta večer je vendar praznično okrašena in na oltarju so napravljene mične jaslice.

Ko so zvečer redovniki dokončali svoje molitve na koru ter po navadi ondotnega samostana k sklepu

še pomolili za rešitev onih, ki so morebiti zgrešili pot na goro, so se zbrali k skromni večerji na sveti večer.

„Miza je pripravljena,“ spregovori samostanski prednik, „bo li nam božje Dete poslalo kakega gosta, da ga v njegovem imenu sprejmemo in pogostimo na sveti večer.“

Tedaj pa naenkrat zalajajo psi - čuvaji okrog samostana.

„Bratje, urno na pomoč,“ rekel je oče prednik, „vidi se, da nismo zastoj prosili.“ — Poznal je lajanje psov in vedel je, da so zasledili človeka, ki ga niso mogli izvabiti za seboj in zato so prihiteli v samostan na pomoč.

Hasun — tako je bilo ime enemu izmed psov-čuvajev, začul je glas zvonca, za katerega je potegnila nam znana mati v tem, ko se je zgrudila nezavestna na tla na sneženo mehko odejo. Precej je bil pri kažipotu, a vidéč, da se nikdo ne gane, hitel je iskat pomoči ter s posebnim lajanjem naznanil veliko nevarnost.

Takoj se odpravi nekaj bratov na pomoč. Dober četrť ure in bili so že pri znamenju. Urno zavijejo nezavestne v sukkena ogrinjala, jih naložé na nosilnice ter nesejo v samostan. Čez dobre pol ure bili so že vsi trije zopet zavedni in pokrepčani, tudi niso čutili nobenih posebnih slabostij. — In ko se je pričela polnočna slovesnost v cerkvi na Št. Gotthardski gori, klečala je v cerkvi tudi rešena mati

s svojima otrokoma, hvaleč Boga, da jih je čudovito in milostno otel gotove smrti.

Drugi dan so se pokrepčani vrnili v spremstvu dveh redovnikov na svoj dom, a pozabili nikoli ne bodo svetega večera, ki so ga prebili na gori Št. Gothardski.

VIII.

V valovih življenja.

(Zgodovinska povestica.)

Pred blizo sto leti je divjala silna prekucija na Francoskem. Uporniki so umorili kralja in kraljico, in na tisoče drugih ljudij, vzlasti plemenitih in duhovnikov. Med zadnjimi je bil ujet tudi duhovnik St. Lipharski, z imenom Landav; odvedli so ga v Nant v zapor. Ondi je bilo že mnogo jetnikov, ktere so polagoma po noči vozili iz ječe na obrežje reke Loar, ter jih ondi natlačili v čolne, katerih tla so se skrivaj odpirala. Ko so prišli uporniki z ladijo sredi reke, spustili so tla in po dva in dva skupaj zvezana jetnika sta se izgubila v mrzlih valovih reke.

Nekaj dnij že čaka Landav na svojo osodo; kmalu pride vrsta tudi nanj. Ko jetničar odpre vrata, pokliče njegovo ime in ime nekega častitljivega starčka,

s katerim sta se tolažila v dnevih britke poskušnje. Predno so se jetniki ločili, objeli so se še poslednjikrat, ker so vedeli, da gredó v smrt. „Da se zopet vidimo srečnejši — nad zvezdami!“ Tako je slovelo jetnikov slovo. Pač po pravici: Saj zaradi Boga in zaradi svoje vere morajo pretrpeti smrt.

Bila je pozna noč; na ulicah ni smel nikdo spregovoriti; ker so se uporniki bali, da bi veliko število v smrt obsojenih ne vzbudilo sočutja pri prebivalcih, zato so v to porabili gluho noč. — Kmalu pridejo do reke, kjer jih čaka pripravljena ladija. Urno rablji stlačijo jetnike zvezane po dva in dva na ladijo večinoma v spodnje prostore. Vse je bilo tiho, le vzdih je čulo zvezdnato nebo. Mirno plava nekaj časa ladija po reki; kar na enkrat zaženo uporniki na ladiji krik: „Državljeni, oprostite republiko (državo)njenih sovražnikov!“ In v istem trenutku odpre se dno ladije in po dva in dva zvezana jetnika izgineta v valovih reke. Landav in oni starček sta bila skupaj zvezana. Predno sta se dobro zavedla, že sta se borila v valovih s smrtjo.

Bil je tužen prizor! Glasni klici so se čuli iz valov, klici na pomoč tonečim; tu in tam so se prikazovale glave in roke na površje, a so zopet izginjale, ladija pa je plavala dalje in rablji na njej so bili mirni, kakor bi se ne bilo nič zgodilo. S kruto roko so brezsrčneži suvali od ladije vtopljenca, ki so se z rokami hoteli okleniti ladije. V tem vrvenju se je v srečo razvezala vrvica, ki je vezala Landava

in tovariša-starčka. Duhoven Landav je bil močne narave in je znal dobro plavati.

„Le trdno se držite vrvi“, tolažil je starčka, „upam, da pod varstvom božjim priplavava srečno do brega.“ A to je bilo težavno, zakaj rablji so za svoj zločin porabili reko ondi, kjer je bila najširša.

„Jaz vas le zadržujem,“ pravi starček duhovniku, „oprostite in rešite se sami, ako mogoče!“

Pri teh besedah je starček snel vrv sè sebe. Duhovnik to zagleda ter mu zakliče: „Ne, jaz vas ne zapustim: ali se rešiva oba, ali vtoneva oba! Krepko se z rokama mene oklenite, ne izgubite poguma, saj bodeva kmalu pri bregu.“ — Žal, da so plavalec prehitro jele pešati moči: starček je to zapazil in predno mu je mogel duhovnik zabraniti, ločil se je od njega in v trenutku zginil v valovih. „Z Bogom!“ Ta glas je čul še Landav in bilo je zopet vse tiho, valovi so imeli novo žrtev.

Tedaj pa je jel tudi duhovnik obupavati. „Kaj hočem, ako tudi priplavam do brega; povsod imajo uporneži nastavljene svoje ovaduhe, ki bi me prijeli in zopet tirali v ječo. Polno takih mislij mu je rojilo po glavi, ko se je boril med valovi s smrtjo z zadnjimi svojimi silami. V tem pa začuje glas, kakor da bi vesla udarjala ob vodo; kak čoln mora biti blizo. Kmalu je čoln v njegovi bližini. Ali je prijatelj ali sovražnik, misli si Landav; vendar naj bo kdorkoli, poskusiti hoče, da reši svoje življenje. Ko

se mu čoln približa, stegne svojo roko ter se oprime ladijinega roba.

„Imejte usmiljenje z vtoplencem; truden sem in zdaj zdaj me potegnejo valovi za seboj, ako me ne rešite!“

„Dobro se primite ladije“, pravi veslar s tihim glasom, „dva človeka vozim, pa jih ne poznam, kdo da sta. Ali niste vi duhovnik?“

„Da, sem; prosim vas potegnite me v čoln, sicer je po meni; moje moči so pri kraju.“

„Precej, precej“, pravi čolnar, „samo pogledati moram na drugi konec, ali ona dva spita!“ Kmalu pride nazaj. „Le notri v čoln“, pravi, „bomo videli, kaj se bo dalo storiti.“ — Veslar pogrne debelo volneno odejo ter pokrije ž njo duhovnika, ki je seveda trepetal v zimskem mrazu ves premočen.

„Tukaj počivajte, a ne smete se ganiti, da vas tujca ne zapazita. Kakor hitro izkrcam ta dva na določenem kraju, vas že privedem na subo.“

Landav ni smel družega, kakor da je hvaležnega srca stisnil roko svojemu rešitelju.

Nekaj ur pozneje sta bila Landav in čolnar sama na ladiji.

„Gospod, sedaj smete vstati, sama sva in v varnosti. — Kaj ne da ste morali veliko pretrpeti? Tukaj imate par požirkov krepilne pijače, da se nekoliko ogrejete. Obleke seveda nimam, a zavijte se dobro v to odejo, ko stopite na suho. Vem, da me žena ne bo grajala, ako pridem brez odeje domov

ter ji povem, koga da sem ogrnil ž njo. Dobro ženo imam doma, ki mi večkrat pravi:

„Pojdi, dragi mož, pojdi s čolnom in poglej, morda zopet najdeš kake nesrečne jetnike ter jih rešiš. In kader izvemo, da jih bodo pripeljali, vselej sem na vodi, in hvala Bogu, vi niste prvi, katerega sem rešil iz valov.“

„Blagoslov božji naj rosi na vas iz nebes za vašo iskreno ljubezen. Upam, da bo uslišal Bog mojo prošnjo ter spremljal vaše življenje s svojo milostjo!“

„Žal mi je,“ pravi čolnar, „da vas ne smem pri svojej koči postaviti na suho. Zakaj okrog moje hiše vedno begajo ovaduhi in gorjé mi, ako me zasačijo; nobenega, niti sebe bi več ne rešil iz valov. Tam bolj doli na samoti vas bom izkreal. Ne bo vam treba daleč hoditi in prišli bodete do majhne kočice. Tam potrkajte na vrata. Dasi je kočica borna, vendar pod njeno streho prébivajo dobri ljudje. Možu ali ženi, kdorkoli vam bo odprl, dajte ta-le kos papirja; kaj da pomeni, bodo že vedeli kočarji. Danes zjutraj imam naročeno vožnjo, torej moram domov. Nič se ne bojte, če bote tudi sami.“

„Kaj se hočem bati,“ odgovori Landav; „saj mi je Bog očitno v pomoč, ker me je po vas čudovito rešil iz vodnih valov.“

Ladija priplava v tem h kraju in oba stopita na suho. Čolnar pokaže duhovnu stezo, po kateri bo

kmalu prišel do hišice. Landav iskreno zahvali svojega rešenika in ločita se — plemenita moža.

Landav pride kmalu do kočé ter potrka rahlo na vrata. Starček pride, odpré vrata, a ko zagleda čudnega v odejo oblečenega človeka, vstraši se ga in se umakne.

„Kdo ste?“ vpraša stari mož.

„Nesrečnež,“ odgovori duhovnik, „ki so ga ravnokar izvlekli iz vode. Blagi mož, ki me je rešil, naročil mi je, naj vam izročim ta-le list.“

„Pozdravljeni! Pozdravljeni!“ začne starček; „vstopite urno v našo hišo, Bog vas sprejmi. Revni smo, a postregli vam bomo, kakor bomo mogli.“ —

„Vidite,“ nadaljuje hišni gospodar, „z vašim rešiteljem imava skrita znamenja, kader rešimo kakega jetnika, dava mu list iz svojih molitvenih bukev; na tem listu ga spoznajo naši prijatelji. Pred vsem se nekoliko s hrano poživite, potem pojdete h počitku, katerega ste po tolikih trudih gotovo zeló potrební.“

Solzán je ta večer opravil Landav svojo večerno molitev; dogodki dneva so mu bili živo pred očmi in spoznati je moral čudovito roko Gospodovo, ki ga je rešila smrti. Žal, da je bil on jedin tako srečen. Njegov stari tovariš, katerega bi bil tako rad rešil in ki je gotovo že sedaj plačilo prejel za svoje mučeništvo, ta mu ne gre iz spomina.

Drugi dan je prišla vsa družina ribičeva v kočó, da vidi rešenega duhovna.

„Hvala Bogu,“ prične gospodinja, „da ste rešeni! Že toliko časa moramo živeti brez duhovnika in brez službe božje in za božične praznike vas je kakor nalašč sam Bog k nam pripeljal. Kaj ne da nam bodete v božičnih praznikih maševali, ako se toliko odpočijete od prestanega trpljenja?“ — Vse za mašo potrebno so ljudje poskrili iz svoje cerkve še predno so jo uporneži zaprli in odvedli duhovna v ječo. Torej so imeli vse pripravljeno za službovanje.

V majhni koči, podobni betlehemskemu hlevu, opravljal je Landav polnočnico, obdan od svojih gostoljubnih rešiteljev. — Bog ne daj, da bi se bili verniki v tistih letih v kaki cerkvi zbrali k očitni službi božji; to je bilo prepovedano s smrtno kaznijo. Kako tudi ne? Saj so brezbožneži v svoji drznosti odstavili celó Boga in neko vlačugo postavili kot boginjo na oltar. V takih razmerah seveda so morale biti cerkve oropane in zaprte.

Še nekaj tednov je ostal duhovnik pri svojih novih znancih. Bil je vesel; jedino kar mu je grenilo njegovo življenje, bila je misel na njegove farane, ki so sedaj kakor čreda brez pastirja in ki gotovo že molijo za svojega — mrtvega župnika. Neopisna je bila zato njegova radost, ko se razznani hitro kakor blisk po vsem Francoskem, da je konec grozoviti vladi brezbožnežev in da se smejo vsi pregnanci, tudi duhovni, vrniti v svojo domovino. Ta vesela novica je došla tudi v St. Lyphar, kjer je

nekdaj pastiroval duhovnik Landav, sedaj že toliko časa ločen od svojih dragih. Tukaj pa je ta novica napravila več žalosti, nego veselja, zakaj duhovnega pastirja so zgrabili, zaprli v ječo in najbrže, da se mu je tako zgodilo, kakor drugim. In nekoliko pozabljena britka izguba se je poživila v St. Lypharu z novimi žalnimi spomini.

Župnik Landav pa je hrepenel po svojih in za pot pripravil že vse potrebno. Pred vsem urno sporoči svojim faranom, da je še živ in da se kmalu povrne v njih sredo, ako mu Bog ohrani ljubo zdravje.

Posebno veselje je prevladalo po vasi, ko se je raznesla ta radostna novica. Precej so jeli delati priprave, da slovesno sprejmó svojega pastirja - mučenika. Prihod je bil napovedan dné 19. marca.

Bilo je lepo pomladanje jutro. Duhovnik Landav je že blizo svoje župnije; vedno glasneje mu vtriplje srce, skoro mu hoče počiti samega veselja, da po tolikem prestanku še enkrat pozdravi svoje zveste, katerih ni upal nikoli več videti na svetu.

In prišli so si nasproti — pastir in ovčice. Toda dasi so se poprej pripravljali duhovnik in verniki, kako se bodo pozdravili, kako odzdravili, vendar sedaj, ko se snidejo, ko se vidiijo, ne gredó jim besede iz ust, solze pričujočih pričajo, kaj bi si radi povedali, ko bi jim sreča ne bila prepolna veselja.

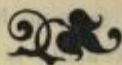
„Dovolj sem srečen, da le umrjem v sredi med vami!“ pravi naposled duhovnik, blagoslavljajoč svoje

farane. — Sprevod se bliža vaški cerkvi — tukaj so oni stari in bolehní ljudje zbrani, ki niso mogli tako daleč naproti: tudi ti so hoteli pozdraviti svojega vodnika, tudi ti so hoteli biti priče skupne zahvale v domači cerkvi.

In ko vstopijo v svetišče Gospodovo, tedaj zapojó cerkveni pevci pesem: Blagoslovljen, ki pride v imenu Gospodovem! Oltar je okrašen z najlepšimi pomladnimi cveticami, lučice prižganih sveč razsvetljujejo svetišče in sedaj stopi duhovnik pred oltar, kjer je tolikrat stal in daroval, kakor srednik med Bogom in ljudstvom, ki pa je sedaj toliko časa samoval brez duhovnika.

Tedaj pa z vzvišenim glasom zapoje duhovnik pesem: Te Deum! Tebe Boga hvalimo! — Pevcev zbor mu krepko odgovarja, a ko duhovnik pri besedah: Torej Tebe prosimo, da prideš na pomoč svojim služabnikom! poklekne, sklone se in se zgrudi polagoma ob oltarjevih stopnjicah. . .

Prepolno je bilo srce njegovo hvaležnosti in veselja, da bi ga moglo nositi — umrl je duhovnik ob vznožju oltarja v sredi med svojimi. Pesem: Te Deum, katero je pričel že na zemlji, nadaljuje sedaj nad zvezdami — otet iz valov življenja v zavetišče večnega pokoja.

IX.

Lovski tat.

(Pogorska pripovedka.)

Žalostna je sedela Zaljubnikarjeva Ana pred svojo kočo, ki je bila postavljena visoko gori na planini. Zdaj joka, zdaj vzdihuje, zdaj se ji zopet pokažejo na licih poteze veselega smehljaja. Na delo je v teh mislih pozabila in tudi rožni venec, katerega je vzela iz žepa, padel je iz njenih rok.

Kaj pač teži to krepko, mlado ženo? Koča je sicer res neznatna in borna, a vse je v njej in okoli nje tako snažno in v najlepšem redu; dvoje koz, ki obirati grmovje po bližnjem bregu, dajeti mleka dovolj za hrano ženi in njenemu možu.

Da, mož, ta dela Ani skrbi. Že pet tednov ga ni doma; v ječi daleč doli v ravnini je zaprt na „gradu“, in sedaj so minuli ti tedni in Kočar ima zopet priti domov. To so dogodki, ki napolnujejo srce Kočarjeve žene, to ji vzbuja iz oči solze žalosti in veselja. — Zakaj pač so zaprli Kočarja?

Kočarjev Jurij je bil vrl dečko od nog do glave, priden in pošten, le eno napako je imel, katere se ni mogel otresti. Pravil je sam, da mu je v krvi in da pridejo trenotki, tedaj mora z doma, godi se mu kakor onemu mesečnjaku, ki ga luna „nosi“ okrog. Jurij sam vé, da ko bi le hotel, bi ukrotil tudi te nepoznane in silne želje, a to je ravno njegova slabost, da jih ne more. Ako namreč ves dan

drvari v lesu, ali v nedeljo, ko je vse tako tiho in mirno na okrog, tedaj pozabi na ženo in na jed in hajdi puško na ramo na bližnje planine, kjer imajo še srne svoje pašnike in svoja bivališča. Na kako srno pomeriti in jo podreti, to je Jurjevo največje veselje. In zato si je prihranil toliko denarja, da je kupil staro puško in sedaj hodi od časa do časa na lov, seveda skrivaj, ker vé, da nima pravice za to, da je — lovski tat. In zgodilo se je, da so ga gozdarji zasačili na lovu, vlekli pred sodnika, ki ga je zaradi tega obsodil na pet tednov v ječo.

Danes je zopet prost in urnih korakov jo reže proti domu; žene ga v planine, v njegovo kočo, vé namreč, da ga ondi s težkim srcem pričakuje njegova dobra žena. Dolgo že gré v hrib in vroče mu prihaja: še dobro uro in doma bo.

V istem času sedi, kakor smo videli, Ana na klopici pred kočo in gleda v nižavo, kje da se bo Jurij pokazal, ali kakor je imel navado, da je zavriskal, ko je bil že kje blizo doma. „Ali pride? Ali ne pride? Kakšen je in kako se mu je godilo? Kako bo gotovo sedaj pameten, ko je poskusil kazen? Kako mu bo sama prigovarjala, naj opusti svojo grdo navado?“ Take misli begajo po glavi Kočarice.

„Oh, kako prijetno bi nama bilo“, pravi sama s seboj, „ko bi Jurij pustil svoj lov. Toda ako je že začetek tako žalosten, kaj še-le bo.“ Pred dobrim letom se je namreč Ana še-le primožila na planino h Kočarju in v prvem letu je morala že izkusiti

toliko grenkega. Možu sicer ne more očitati nič posebnega, le to jo boli, da je njen mož — lovski tat, da ga ni doma cele dneve, tudi po noči večkrat izostane. S strahom se zmisli, da kedaj pride kedo z novico: „Jurja so vstrelili, tam doli v bregu leži mrtev.“ Ali pa: „Jurij je vstrelil gozdarja, ki ga je hotel zgrabiti na lovu kot tata,“ „Kaj bi bilo ž njim za čas in za večnost in kaj hočem sama na tako osamljeni planini?“ Tako premišljuje Ana, in z obema rokama si pokrije žena obraz ter prične glasno jokati. Ko se nekoliko zdrami iz teh težkih misli, zapazi, da ji je padel rožni venec na tla, vzame ga ter začne moliti posebno za to, da se Jurij srečno vrne domov.

V tem pa se začuje glasen strel in sicer ne posebno daleč. Kakor strela zadene ta glas mlado ženo, vsa iz sebe skoči nekaj korakov po bregu od kočice. Vse je tiho in mirno. Čaka in čaka, ura mine za uro, solnce zahaja, večeri se že, a Jurja še ni od nikoder. Ana je v silnem strahu. Slutila je in bala se, da bi mož ne bil s strelom v kaki zvezi. Ali je on streljal, ali je morda vstreljen? — Uboga žena! Pozabila je na večerjo, pozabila celo na kozi, na Pisano in Mavro, ki ste sami prišli domov, ko se je že zmračilo. In kako ne bi pozabila v tako britkih poskušnjah? . . .

* * *

Jurij je bil res že blizu doma. Kolikor bolj se je bližal domači hiši, tembolj je ponavljal svoj sklep,

da hoče slovo dati prepovedanemu lovu, ter se, kakor prav, bolj doma držati. S tem trdnim sklepom hoče pótolažiti in razveseliti ženo, ki že toliko časa sameva v oddaljeni pogorski koči. — „Puške mi pa le niso vzeli; tam le v stranskem prelazu je zakopana lepo v kožo zavita; treba vendar pogledati, ali je še tam in ali je še dobro ohranjena?“

Ta misel zmoti Jurja; puška mu je bila še vedno nad vse, in namesto domov, jo res zavije proti stranskemu prelazu. Kmalu je na določenem mestu, vse najde v redu. Silno je vesel, ko odvije puško iz kože ter jo vzame v roke.

„Nič še ni rejnata“, pravi, „tudi še nabasana je“, in ko Jurij poskuša in meri s puško, spomni se, kako prijetno je bilo, ko je še streljal; le škoda, da zdaj več ne sme. No, pa on tudi noče več tega storiti; trdno je to sklenil, in obljubil to celo duhovniku na gradu pri spovedi. Vendar puško pa sme le še vzeti v roke, in nekoliko z njo pomeriti . . . Jurij je zopet pozabil na vse svoje sklepe ter se nevedé že pol ure igral s svojo puško.

Kar nekaj zašumi na bližnjem robu. Jurij pogleda. — Srnjak je, lep, da malo taci, in stoji ondi, kakor bi prosil Jurja, da naj mu posveti pot naprej. — Jurja spreletava vročina in mraz; nabasano puško ima v roki; a on misli na svojo ženo, na ravno do-
služeno kazen, na svoje sklepe, v tem pa se obrne srnjak in Kočar pozabi na vse to in — vstreli!

Pok! razlegne se glas med planinami in srnjak se zgrudi, le parkrat še stegne z nogami in — po njem je. Jurij je po svoji navadi dobro pomeril, toda on ni vesel svoje vajene roke. Sedaj se mu vzbudi vest, očitanja se mu vzbujajo v sreču in najraje bi se sam vstrelil ali izgubil v zemljo. Ravno iz ječe spuščeni in je zopet hudodelnik, in morda ga še prej zasačijo gozdarji, predno pride do svoje kočice. Vse se mu temni pred očmi, le to vé, da se sedaj ne sme ganiti, sicer je izgubljen, gotovo je namreč kaj gozdarjev v bližini na straži. Jurij se skrije v goščo in tam prebije nekaj ur. In sedaj prične zopet sam sebi očitati svoje življenje. Vedno huje mu je pri sreču. Ta zlodjeva puška — koliko mi je škodovala. Najbolje je, da jo zdrobim in vržem od sebe. In vendar je tudi toliko prijetnih ur preživel s puško na rami! Boj je bil zato težak, slednjič vendar zmaga vest nad strastjo. Jurij vzame puško, trešči ž njo ob kamen, da se njeni deli razdrobijo na kosce, cev pa je vrgel v bližnji propad. „Ako ti ne pred menoj v propad, jaz s teboj“, pravi Jurij, ter s tem sam sebe tolaži.

Tedaj mu je bilo lažje pri sreču, pokleknil je na mestu in še jedenkrat slovesno obljubil Bogu, da je bil to zadnji strel — lovskega tatú.

Bila je že noč, ko je prišel domov. Ana ga je seveda še vedno čakala. Vesela je bila, ko ga je videla zdravega, pozabila je na vsa očitanja, saj mu bo vse to še lahko pozneje povedala, le skrbelo jo

je, kaj je s strelom, ki ga je slišala, in o katerem ji je Jurij povedal vse natančno, vzlasti kaj je sklenil in kaj je s puško naredil.

„Nazadnje te bodo še tukaj iskali,“ pravi žena Juriju. Komaj je to izpregovorila, že potrka nekdo na vrata in začuje se lajanje psov. — Kočarjeva sta vsa iz sebe vsled strahu.

„Skrij se pod posteljo,“ reče Ana možu, ko gre počasi odpirat vrata. Nerad to stori Jurij, sramota je zanj, a sila kola lomi.

„Kdo je zunaj?“

„Jaz, Vide, graščinski gozdar.“

„Ali ni prišel danes vaš Jurij domov?“ vpraša gozdar gospodinjo. Žena ne vé nobenega odgovora. „Ali niste slišali, da je tam v robu nekdo streljal? Ali morebiti veste, kedo je bil to?“ — V tem pa je začel pes mahati z repom in je parkrat zalajal, ko je prišel blizo postelje.

„Čuvaj, sèm,“ zavpije nad psom gozdar, „le pusti ondi Jurja, vsaj bo počakal.“

Ana se silno prestraši pri teh besedah in Jurij prileze izpod postelje.

„Tako, Jurij, sedaj sva skupaj, kajti srnjaka ondi ob robu vendar ne boš utajil.“

„Ne bom tajil, a bil je zadnji, ki sem ga vstrelil,“ reče Jurij.

„Na lovsko besedo ni veliko dati,“ pravi gozdar. „Najbolje bo, da greš z menoj.“

Tedaj pa začne Ana prositi in na dolgo in široko pripovedovati, kakšne sklepe je storil Jurij in kako da je razbil puško. Gozdar posluša celo zgodbo, neverjetno zmajuje z glavo in v srcu se mu zasmili Jurjeva žena.

„Ako ga naznanim,“ misli si gozdar, „uničim jima popolno njuno srečo; zakaj sedaj ga ne bodo z lepa pustili iz zapora, ako ga zopet dobé v pest. In danes je prišel popolno z drugim namenom gozdar h Kočarju. Dveh gozdarskih lovecev je potreba nadgozdarju in imeli so tudi Kočarjevega Jurja v mislih, češ, tako ga bomo najbrže odvadili od njegove lovske tatvine, saj so ga sicer poznali kot vzglednega moža.“

„Veš kaj, Jurij, tvojemu lovskeemu tatvinstvu moramo konec storiti. Nadgozdar me je poslal vprašat te, če bi stopil v to službo; da si spreten zanj, v dokaz temu bova prinesla seboj vstreljenega srnjaka.“

Že drugi dan je nastopil Kočar svojo novo službo, dobil je lepo novo puško in nikdar mu ni bilo žal, da je razdrobil staro svojo puško in ž njo tudi nerodno svojo navado. Od tedaj pa Jurij kot gozdarski lovec varuje graščinske pravice v gozdu ter je še vedno Bogu hvaležen, da je njemu in ženi izpolnil najiskrenejše želje. Prisega mu je bila sveta,

vsa skrita pota znana, in kar se preje gozdarjem ni posrečilo, to je Kočar dosegel, pregnal je vse lovske tatove. Da se pa divjačina ni preveč zaplodila, zato je skrbela vrla Jurjeva puška.

X.

Luč na oknu.

„Postavila bom luč na okno, dokler ne prideš domu, moj sin.“

„Ni potreba, mati, kajti predolgo bi morala goreti“, reče mlad človek ter nekako nemiren odpré sobna vrata.

„Pač, pač, noč bo temna in ulice so ozke, lahko zvečer, ko se vračaš domov, kam zadeneš ali padeš. Ne pozabi torej, Martin, luč bo gorela na oknu, dokler se ne vrneš.“

Bila je čvrsta Primorka, ki je tako govorila s svojim sinom. Pridno je poravnavala in gladila perilo, ter je belo, kakor sneg pokladala v pripravljene jerbas. Mati je bila vdova in to je bil njen edini zaslužek, katerega je krvavo potrebovala. V majhni sobi so bili poleg Martina še štirje otroci, premajhni, da bi materi kaj prislužili, veliki pa dovolj, da so povžili ves njen zaslužek pri perilu. Martin je bil šestnajst let star, lep, zdrav mladenič.

„Ko bi bil le bolj postaven in možat“, tako je večkrat zdihovala mati, toda Martin se ni mnogo ménil ne za prošnje, ne za svarila svoje matere. Bil je čuden dečko. Doma ga ni bilo moči obdržati. Dan za dnevom pohajkoval je ob morju, čakal na ladije, ki so dohajale in odhajale, dražil in nagajal je ljudem ter metal kamenje v morje. — Preslaba je bila Martinova mati, da bi ga bila pravočasno dovolj strahovala; pa saj tudi ni mogla, ko bi bila tudi hotela. Morala je od doma za kruhom in otroci so bili sami sebi prepuščeni.

„Spriden Martin še ni“, tolažila se je mati, „le lahkomiseln je in upati smemo, da z leti postane tudi modrejši in postavnejši. Ko bi le toliko slabih tovarišev ne imel na bregu; ti ga vedno vabijo seboj. Pri ladijah vjemó kak krajcar, ko pomagajo prekladati blago in to jih ravno mika na breg.“

Tako je razmišljevala in tožila sama sebi mati Martinova, ne vedoč, kake misli da rojijo sinu po glavi. Zato je pridno nadaljevala svoje delo; zvečer, ko Martina ni bilo domov, je postavila lučico na okno, da bi sinu svetila na potu domov. Toda lučica je dogorela in ugasnila po noči, a Martina le ni bilo domov. In ker se je to ponavljalo več noči, jela je mati povpraševati ter zvedela, da je Martin pobegnil po svetu in sicer z ladijo na široko morje. Življenje doma mu je bilo predolgočasno, materino oko je čulo prepazljivo nad njim, in zato je zapustil dom, da bi po svoji volji hodil svoja pota. Razne

misli, razni naklepi so ga spremljali na tem potu; izgubil se je v vrtincu življenja, vendar besede materine: Ne pozabi, luč bo gorela na oknu, dokler se ne vrneš, bile so mu vedno pred očmi.

Martin je vstopil v službo k vojakom na morju, k pomorščakom. Njih neredno, divje življenje uga-jalo je Martinu; danes tukaj, jutri tam, povsod kaj posebnega, kaj novega, to ga je veselilo. Res je sicer v začetku bil večkrat v strahu, ko je jel razsajati vihar na morju, ter premetaval ladijo med groznimi morskimi valovi, a kmalo se je privadil vsemu in niso ga imeli na ladiji skoro bolj drznega pomorščaka, kakor je bil naš Martin. A tudi tedaj ni mogel popolno zadušiti opomine na materine besede. V nekaterih letih se je Martin res spremenil. Lice mu je ogorelo vsled pekočih solnčnih žarkov, glas mu je postal globok in hripav vsled obilnih žganih pijač. Pomorščaki so znani kot veljavni piveci.

Martin ni bil dober človek, bil pa je dober pomorščak, zato je pridno napredoval v svoji vojaški službi. Prijateljev in vesele družbe ni nikoli pogrešal, kajti Martin ni skoparil z denarjem; kar je imel, vse je rad izdal v veseli družbi. Berača, ki ga je srečal na obrežju, obdaril je bogato, zato so ga radi imeli vsi, ki so ga poznali. Le včasih je bil otožen in tedaj je mislil na mater, na katero bi bil rad pozabil, a ni mogel. Otožnost svojo je vselej topil v pijači, a ko se mu je razkadila pijanost, vrnilo so se zopet njemu zoprni spomini.

Tako je minulo Martinu leto za letom; bil je že štirideset let star, vtrjen kot pomorščak, ki je žganje pil, kakor vodo ter se Boga spominjal le takrat, kadar je preklinjal. Prevozil je mnogo morja in videl je razne kraje. — Nekdaj se je bližala ladija po dolgi vožnji suhi zemlji; svetilnik se ji je že videl v daljavi, bil je svetilnik blizo Martinove domovine. Pomorščaki so bili vsled dolge viharne vožnje zelo trudni in veselili so se, da kmalo stopijo zopet na suho. Vesel je stal tudi Martin na krovu ladije, ter gledal proti svetilniku; zamišljen je kadil smodko in se gotovo spominjal svojih davnih dni, svoje stare matere, ki javaljne sedaj še živi in se še spominja svojega izgubljenega Martina. Krepko je potegnil dim iz smodke, da bi si omračil svoj pogled in zadušil te neprijetne spomine in ni zapazil, da je vtrinek od smodke padel v spodnji del ladije ter se hitro vnel v goreč plamen. Vojaška straža hitro zapazi plamen.

„Ogenj! gori! gori!“ Taki obupni glasovi se čujejo od vseh strani. Bili so po pravici obupni. Zakaj plašen je že ta klic, ako se začuje med hišami na suhem, ko je vendar ljudem mogoče bežati. A ogenj na ladiji, ko je okoli in okoli brezdanje morje, to je prizor, da si ga strašn-jšega ne moremo misliti.

Tudi ob tej priliki je bilo vse takoj v največjem neredu. Rešilni čolni, ki so jih imeli pri ladiji, so bili takoj polni, drugi pomorščaki in potovalci pa so

obupni tekali po krovu ladije, gledajoč bližnji svetilnik, ki jim je kazal, da bi bili kmalu v zavetju, a vendar so predaleč, da bi mogli priplavati do nabrežja. Neki star mož klical je ves obupan: „Da bi pač še enkrat videl svoje otroke!“ Drug mlad popotnik z nevesto, mati z otrokom v naročju, klečali so sredi krova ter dvigali svoje roke proti nebesom za pomoč.

Načelnik ladije ostal je miren, ohranil samozavest in dajal svojim podložnim vojakom ukaze, da bi kolikor mogoče največ popotnikov rešili, ker so bili brez vspeha vsi poskusi, pogasiti ogenj. Sam je sklenil vtopiti se z ladijo vred v morskih valovih. Med vsemi pa se je najbolj odlikoval Martin. Marsikaterega je še spravil na rešilne čolne, ko so se ga že branili; sam nase in na svojo rešitev niti mislil ni. Slednjič so odvezali rešilne čolne od goreče ladije, na kateri se je ogenj vedno bolj širil. Poslavljali so se popotniki rešeni na čolnih in v smrt obsojeni na ladiji.

Kapitan je stal z Martinom na krovu ladije; plamen se jima je vedno bolj približeval in videla sta, da imata le še malo trenutkov časa.

„Kapitan, kmalu bo skončano.“

„Da, Martin, kmalu! Daj mi svojo roko. Dolgo časa sva skupaj brodarila in krmarila po morju, sedaj se kaže, da sva na zadnjem potu. Bog bodi nama milostljiv!“

„Še je mogoče, da se rešimo, kapitan; le upanja ne smemo izgubiti.“

„Jaz nimam ničesar iskati na svetu. Mene ne pričakuje doma ne žena ne otroci. Ako vtonem, bo hitro pozabljen moj spomin.“

Bile so to zadnje načelnikove besede. Razpoknile so se na ladiji vrele vode in tēma je nastala za nekaj trenutkov — ladije ni več, le kosovi njeni plavajo po morju.

Martin je izgubil zavest ob razpoku. Ko se je zopet vzdramil, čul je okrog sebe šumenje vode, videl je v bližini svetilnik, držal je še v roki kos deske, ki je z Martinom priplavala na nabrežno peščevje. Previdnost božja je čula nad njegovim življenjem. Oslabljen in pobit leži dolgo časa obnemogel ter si ne more nič pomagati.

Oblaki na nebu so se v tem pretrgali in luna je razsvetlila temno noč. Martin se ozré okrog po peščevju in spozna, da je blizo doma, blizo ondi, kjer mu je pred toliko leti mati naročila: „Ne pozabi, luč bo gorela na oknu, dokler se ne vrneš domov.“

Dvajset let je že bilo od tedaj. Sedaj je gotovo mrtva skrbna mati in ugasnila je tudi luč na oknu. — Morda pa vendar kaj zvem o materi v domači vasi. Zato se napoti Martin proti domu; težko je hodil, a želja po domači koči gnala ga je naprej. Videl ni mnogo, a vendar spoznal tudi po noči, da se je vse spremenilo v domačem kraju. Ulice, ki so vodile do rojstne hišice, so postale široka cesta z lepimi hišami ob obeh straneh. In tam na koncu mora biti domača hiša, ako še stoji.

Zdi se mu, da sveti od tam slabotna lučica. Martin pospeši korake. Ni se zmotil. Hišica je še, kakor je bila nekdanj in na oknu brli lučica. Glasno bije Martinu sree. Razne misli mu begajo po glavi.

Ali pač velja še njemu lučica na oknu? Ali morda res še živi skrbna stara mati?

S strahom potrka na duri; začujejo se počasni koraki in na pragu se pokaže stara ženica s snežno belimi lasmi na glavi.

„Kdo je?“ vpraša žena s slabim glasom.

„Ubog pomorščak, kateremu se je potopila ladija, prosí prenočišča“, odgovori Martin s trepetajočim glasom, spoznal je namreč takoj svojo mater.

„Le bližje stopite v hišo, zunaj je neprijetna, mrzla noč. Gotovo vas je luč na oknu privabila do naše hiše. Ta lučica gori že sedaj nad dvajset let vsako noč na oknu. Imela sem nekdanj sina, a zapustil me je in zanj sedaj gori lučica. Večkrat sem si pristradala pri kruhu, da sem kupila olja za luč. Zdi se mi, da se mora še vrniti, predno umrjem. Drugi moji otroci so mi vsi pomrli, le izgubljeni Martin, zdi se mi da še živi. Zato bom lučico prižigala, dokler ne pride.“

Ogoreli pomorščak se sklone na kolena in začne jokati kakor otrok; on, ki ni poznal solzâ nikoli v življenju, tudi v onem trenutku ne, ko se je ladija topila pred njim.

„Mati!“ vzdihne, „sedaj vam ne bo več treba prižigati luči na oknu, Martin se je vrnil domov.“

In tedaj sta bila srečna mati in sin. — Življenje je zmodrilo Martina, bil je odslej skrben sin svoji materi; prepričal se je, da kakor ni ugasnila lučica na oknu vseh dvajset let, tako tudi ni ugasnila ljubezen v materinem srcu. Vestno je skušal popraviti, kar je zagrešil.

XI.

Po viharju svetlo solnce.

I.

Dobro uro od mesta L. leži prijetna, mala vas; imenujemo jo Dobovje. Vas ni velika in tudi posebno lepih hiš ni videti, vendar prebivajo tukaj večinoma zadovoljni in srečni vaščani. Posestniki sicer nimajo veliko zemljišča, a večjidel vsak zna poleg tega še kako rokodelstvo.

Precej pri vhodu v vas stoji posebno lepa hišica; okna se ravno svetijo v zlatem solncu in mladike vinske trte se ovijajo po zidovih, poleg hišice je lepo obdelan vrtič, na katerem je poleg zelenjave tudi mnogo krasno cvetočih rož. V tej hišici je prebival mizar Pavlin vesel in srečen, z blago ženo in dvema otrokoma. — Ko se pričinja naša povest, dela mizar v svoji delavnici, žena je pa na vrtu med gredicami, kjer se igrata tudi oba otroka. Mali Peter jaha ves srečen na svojem lesenem konju, katerega mu je prinesel „Miklavž“, vzdiguje nad njim svojo sabljo

ter si gotovo misli, da ga ni bolj vrlega vojaka na svetu, kakor je on, mali Peter. Starejša Ana je pri materi ter ji, igrajoča se, že nekoliko pomaga pri delu. — Iz hiše se pa sliši vesela pesem, katero prepeva mladi mizar.

Kaj ne da, srečna družina! Malo imajo in vendar ničesar ne pogrešajo. Kdo bi jih ne zavidal Pavlinovih? — In vendar: Srečna družina ne sluti, kaki črni viharji se zbirajo nad njeno srečo, ki mogoče v trenutku uničijo vso srečo in upanje za prihodnost. Pač dobro, da človeku ni znana prihodnost in njeni darovi, sicer bi ne mogel biti nikoli brez skrbi; zakaj vedno mu le raji donaša slabega, nego dobrega.

II.

Proti večeru istega dné obiskal je Pavlinove nenavaden gost; bil je žitni trgovec Oderač. Vsak otrok v vasi ga je poznal in bal se ga je ter tekkel pred njim, če ga je le zagledal od daleč. In to ni bilo čudno. Mož je nosil oguljeno suktnjo, na kateri se ni več poznalo, kakšne barve je bila nova; dolgi zmršeni lasje so mu pokrivali glavo in izpod gostih črnih obrvij kukalo je dvoje majhnih sivih očij, ki so vedno plašno begale na okrog. Oderač je bil živa podoba brezsrčnega oderuha. Žitne kupčije, ki jih je imel, so le nekako pokrivalo njegove oderuške kupčije in ljudje, ki so se morali v stiskah zateči k njemu za pomoč, bili so večinoma izgubljeni; ni jih izpustil dotlej iz rôk, dokler jih ni pognal iz rodne hiše.

Mizar Pavlin je bil z Oderačem v daljnem sorodu; a bila sta si tuja. Pavlin ga ni mogel trpeti zaradi njegovega oderuštva. Zato se je mizar čudil, ko zvečer ta človek stopi v njegovo hišo.

„Dober večer, oče Oderačev; kaj pa vas je privedlo v našo hišo?“ vpraša ga mizar. Oderač se urno ozre po delavnici okrog, gré in zapre odprto okno ter na to reče na tihem Pavlinu:

„Nekaj dela imam za-te; toda pred vsem mi moraš obljubiti, da o tem nikomur ne spregovoriš besedice, tudi ženi ne; zakaj ženske so jezične in nič jim ni upati. Napravi mi po tej le merici močno skrinjico iz trdega lesa, katero moraš do ponedeljka izgotoviti ter jo vložiti v steno v moji hiši. V ponedeljek zvečer ob devetih te pričakujem doma, gotovo pridi z narejenim delom; mislim, da se ne boš kesal zato.

„Precej bom to napravil“, reče Pavlin „vsaj vem, da že nimate kam spravljati svojih denarjev“. — Oderaču se pri teh besedah stemni oko.

„To bo poglavitno le za moje kupčijske bukve; denarja tako ni veliko v sedanjih časih, ko ni že skoro nobene kupčije.“

„No saj nisem nič hudega mislil“, izgovarja se Pavlin, ko vidi nejevoljo Oderačevo.

„Nič hudega, le skrbi, da gotovo narediš delo do določenega dné. Lahko noč!“

Ponedeljek večer se je kmalu približal; bilo je nebo oblačno in pričakovati je bilo soditi po bliskanju

in grmenju obilega dežja. Pavlin gre ob določeni uri k Oderaču nesoč seboj narejeno skrinjico in svoje rokodelsko orodje. Delal je hitro, a za Oderača še prepočasi, kajti ta ga je vedno silil, da naj hiti, ker nocoj še nekdo k njemu pride v zelo važnih zadevah. Res nekdo v tem potrka na vežna vrata. Oderač urno plača mizarja ter ga tako rekoč porine skozi stranska vrata iz hiše.

„Gotovo že zopet kedo išče denarja pri Oderaču,“ si misli Pavlin in gre svojo pot domov. V tem pa se je ploha vlila in mizar se je plazil ob zidovih vaških hiš, dasi mu tudi to ni mnogo pomagalo. Ves premočen je prišel domov, vesel, da je spet pod streho med svojimi domačimi.

III.

Drugi dan je bilo lepo jutro; ploha se je ponoči razlila in svetlo solnce je prijetno sijalo na vas Dobovje. Mizar sedi ravno s svojo družino pri kosilu, ko prihiti v hišo sosedinja.

„Ali že veste, da so Oderača po noči umorili?“

„Kaj, Oderač umorjen?“ vsklikne prestrašeni Pavlin.

„Da, mrtev je in orožniki so že v hiši, ter preiskujejo, kedo da bi bil to storil“. Hitro je zopet sosedinja odšla. Mizar pa je bil ves iz sebe in žena mu pravi:

„Kaj, ali nisi bil ti sinoči pri njem? Slutim to, ker je bil zadnjič pri tebi in mi nisi hotel povedati, kaj da sta imela.“

„Da, tam sem bil in še kladvo svoje sem tam pozabil, ker me je tako silil s svojega doma.“

„Kladvo si tam pozabil? Ali sta bila sama z Oderačem v hiši?“

„Prav sama, le ko sem imel jaz oditi, je nekdo trkal na vežna vrata, a ko sem šel iz hiše skozi zadnja vrata, ga nisem videl, kedo da je bil. — Neprijetno je to zame; vsaj da bi jaz ne bil tam pustil kladva.“

„Res sitno je to, toda kaj hočeš, vest imaš mirno.“

Žena zastane v besedi, ker vstopijo v hišo župan in dva orožnika.

„Nekaj resnega imam govoriti z vami Pavlin“, reče župan.

„Gotovo zaradi Oderača“, pravi Pavlin.

„Kako da že to veste?“ vpraša ga urno župan.

„Sosedinja je bila tukaj in je povedala. Gotovo ste zvedeli, da sem bil jaz sinoči pri njem in da sem bil pozabil svoje kladvo; najbrže ste prišli k meni, da bi zvedeli kaj bolj natančnega?“

„Pavlin, Oderač je umorjen z vašim kladvom in vi ste bili včeraj zadnji pri njem,“ pravi eden žandarjev z ostrim glasom.

„Ne“, pravi mizar, „za menoj je prišel še nekdo, katerega pa nisem videl, ker sem šel iz hiše pri drugih vratih.“

„Zakaj ste se pa tako skrivali in plazili ob zidovji hiš, ko ste šli od njega domov, mi smo natančno sledili vaše stopinje,“ reče drugi žandar.

„Ploha je lila po noči, ko sem se vračal domov in iskal sem strehe, kjer sem mogel.“

„Dobro, to se bo vse še pokazalo; spričali bote lahko, da vi niste bili zadnji pri Oderaču, a sum je opravičen, da ste morda celó vi s kladvom usmrtili Oderača, in zato vas moram vkleniti v imenu postave.“

Kakor bi bilo treščilo v Pavlinovo hišo, tako in še huje so se prestrašili vsi domači. Vsa prepadena se oklene žena svojega moža in otroci začnejo ihteti in se oklepati očeta, češ, da očeta ne pustijo vzeti.

Poslednjič vendar spregovori Pavlin: „Žena, draga žena, ali misliš, da sem res kaj takega storil, da bi mogel kaj takega storiti?“

Žena ga pogleda v solzno oko. „Ne!“ vzdihovala je, „ne, tega ne morem misliti. Prepričana sem, da si nedolžen in trdno upam v Boga, da se tudi spriča tvoja nedolžnost.“

Bil je nepopisljivo žalosten prizor, ko se ljubeči domači niso mogli ločiti od dragega jim očeta in ko so ga jim žandarmi siloma iztrgali iz rok in odgnali v ječo.

IV.

Nastopili so za Pavlinovo hišo žalostni časi. Žena mizarjeva sicer ni dvomila, da je mož nedolžen, a vendar jo je s strahom napolnjevala misel, da ga morda vendarle obsodijo. Zakaj isti večer je bil pri Oderaču, kladvo njegovo so našli v hiši, in smrtna rana na Oderačevi glavi je pričala, da je bila pri-

zadeta ravno z istim kladvom. Poleg tega ni nobene sledu za pravim morilcem in tembolj je letel sum na Pavlina. Mizarjevi so imeli bridke ure; ljudje so se jih večinoma ogibali, le kruljevi Andrej ali Kruljač, kakor so mu rekali vaščani, ki so ga rabili za poštnega sela, ne. Kamor je bilo treba, povsod so poslali Kruljača, ki je bil popolno zanesljiv za svoj posel. Ta je tolažil Pavlinove, a gospodinja ga skoro ni poslušala.

„Le zapomnite me.“ zatrjeval je Kruljač, „mož bo gotovo oproščen in ne more mi spodleteti, kakor imam napeljano.“ Kruljač je namreč vedel natanko, kaj se godi v vsaki hiši in tudi v bližnji okolici in zato je tudi o dogodkih onega večera bil bolje poučen, nego so drugi mislili.

Približal se je med tem dan, ko so postavili Pavlina pred sodnika. Skoro cela vas je bila navzoča pri obravnavi; radovednost in sočutje gnali ste vaščane pred sodišče. Proti Pavlinu imeli so jedino pričo, nekega Pleskarja. To je bil človek dvomljive vrednosti. Stariše je imel sicer bogate, ki so ga dali v šolo, a ni nič dovršil; zapustili so mu precej premoženja, a ker so ga poznali kot zapravljevca, smel je le obresti uživati od imetja. Pognal je vse po grlu, kar je dobil in na svoje imetje delal dolgove, dokler so mu ljudje kaj zaupali. Vkljub temu mu skoro nikoli ni manjkalo denarja. Ljudje so govorili raznovrstno, a dokazati mu vendar niso mogli ničesar. Ta Pleskar je torej pričal pred sodbo, da se

je isti osodepolni večer vtrujen vlegel v Oderačevo listje ter je videl, da se je tikoma njega prikazal iz hiše Pavlin ter se plazil ob zidu proti svojemu domu. Vprašan ali je bila potem še luč videti v hiši in ali je še kdo pozneje došel v hišo ali se vrnil iz nje, izrekel je, da ni videl nikogar.

V tem naznani sodnik, da se je v zadnjem hipu pred obravnavo oglasila še druga priča, katera govori za nedolžnost Pavlinovo; ker se mu zdi stvar, ki jo je izpovedal, velike važnosti, zato zasliši tudi to pričo. — Bil je to nam znani Andrej Kruljač.

„Posrečilo se mi je,“ pričel je Andrej, „po pridnem raziskovanju in povpraševanju zvedeti to-le: Priča Pleskar se je pogosto shajal z umorjenim Oderačem, bil je njegov pomagač, ki mu je gnal ljudi skupaj, da jih je ožemal Oderač, Bog mu daj dobro. Isti večer je prišel k Oderaču iz mesta neki trgovec po imenu Strelnik ter je hotel imeti tisoč goldinarjev na posodbo; napotil ga je k Oderaču ravno Pleskar. Oderač se je branil dati mu toliko denarja, pričela sta se prepirati in konec je bil — — —.“

„Kako moreš ti vse to vedeti?“ seže mu v besedo Pleskar.

„Tiho,“ pravi sodnik, „priča naj pové vse, kar ji je znano.“

„Vse to mi je pripovedoval Strelnikov hlapec, ki sem ga včeraj dobil nekoliko vinjenega; pristavil je pa tudi, da isto noč ni bilo trgovca Strelnika domov.“

Tedaj se je začel tresti Pleskar in kar se je celo sodnikom zdelo nepričakovano: po kratkem izpraševanju se je vdal Pleskar, da mu je Strelnik povedal, da je Oderač mrtev ter mu stisnil sto gol-dinarjev v roko, da bo molčal o tem.

Pol ure pozneje so že prignali Strelnika in njegovega hlapca. Strelnik je hotel začetkoma tajiti, a ko je videl, da se je že vdal Pleskar, tedaj je tudi on priznal svoje hudodelstvo in nato je bil seveda oproščen nedolžni Pavlin. Tako so se zopet razgnali nesrečonosni oblaki iznad hiše poštenega mizarja. Ker ni imel Oderač mnogo sorodnikov in ker je umrl brez oporoke, dobil je Pavlin precejšnji del Oderačevega premoženja, ter ž njim vzlasti rad pomagal potrebnim revežem. Skušal je vsaj po nekoliko popraviti storjene krivice Oderačeve.

XII.

P o ž a r.

V začetku sedanjega stoletja je živel v vasi V. na Goriško-Kranjski meji mizar Jurkovec s svojo ženo in dvema otrokoma. Prebival je v majhni hiši, katero je kupil od nekega bogatega vdovca. Tega so Francozi, ki so takrat strašili s svojimi vojskami po naših krajih, ubili, ker so zvedeli, da ima veliko denarja, pa ga jim ni hotel izročiti. Govorili so ljudje, da morajo biti ti denarji v Jurkovičevi hiši kje zakopani.

Jurkovič je kupil to hišo, a ker je bil reven, s tujim denarjem, katerega si je izposodil pri znanem stiskaču Berniku v vasi. V teh viharnih bojnih časih je imel Jurkovič slab zaslužek, tako da celo obresti ni mogel odrajtovati svojemu upniku Berniku. Dve leti je ta čakal, potem pa tožil Jurkoviča pri sodišču za ves denar z obrestmi. Mizar seveda ni mogel v tako kratkem času dobiti denarja, zato je bila na določeni dan že napovedana razprodaja pri Jurkoviču. Bernik je hotel imeti hišo mizarjevo, ker denarja ni mogel iztirjati; upal je, da jo bo dobil prav po ceni in pri tem napravil lep dobiček.

Nekaj dni pred razprodajo je stopil Jurkovič še enkrat k Berniku ter ga prosil, naj ustavi razprodajo, prošnja pa je bila brez uspeha. — Doma pa je med tem za kolovratom sedela mizarjeva žena; toda sicer zelo pridni predici se je sedaj ustavilo kolo. Zamišljena se je naslanjala na kolovrat; videlo se ji je, da veliko trpi; večkrat je prav globoko vzdihnila. In kako bi ne? Dvoje otrok se igra okrog nje, ki sta sedaj pod streho; v hiši je vse lepo vredila in sedaj vrgli bodo družino na cesto, prišel bo večer in nikjer ne bodo imeli prenočiti.

Mizarjeva žena se vzbudi iz svoje tožne zamišljenosti, ko vstopi Jurkovič v hišo.

„No, kako si opravil?“ vpraša ga žena.

„Vse je zastonj! Sree njegovo je trdo ko kamen in se ne dá omečiti; jutri bomo izgnani iz svoje hiše in sami ne vemo kam.“

„Ne! To je prehudo. Saj bi človek nič ne rekel, ko bi bil temu sam kriv. Toda človek dela noč in dan, hrani in stiska, a vkljub temu si ne more nič pomagati v teh negotovih vojskinih časih. Človek bi moral kar obupati . . .“

Res težko je bilo tolažiti nesrečno mizarjevo družino. Ko bi ne bili imeli vere v Boga in v življenje ter povračilo onstran groba, ne bili bi si mogli razlagati težke poskušnje, s katero jih je Bog obiskal. Tako pa najdemo isti večer vso družino, da kleči pred kipom Matere božje v domači hiši. Imeli so namreč lep kamnit velik kip Marijin, postavljen v izboknjeno steno, pred katerim so večidel vsaki večer po lepi krščanski navadi molili rožni venec.

Tam so tudi ta večer molili in vsaj nekoliko potolaženi šli počivat. Pozno zvečer je prišel še popotni revež ter prosil domačih prenočišča.

„Le ostanite pri nas“, pravi gospodar; „ne vem, če jih bom še veliko prenočil.“ In šel je berač hvalen počivat v steljo.

Jurkovič ni mogel dolgo zaspati; poslednjič vendar zatisne oči in sanja se mu, da stoji s svojo družino na sredi ceste ter se ozira na svojo hišo, katero je moral pregnan zapustiti; kar zagleda pred seboj denarnico; vesel se obrne ter hoče zopet nazaj v svojo hišo, a hiše ne more najti; ni je bilo nikjer.

V tem ga vzbudi glas zvona iz spanja; prestrašen skoči iz postelje. Ko začuje biti plat zvona,

hiti k oknu gledat, kje da bi bil ogenj. Zunaj je bilo na cesti že vse polno ljudi.

„Kaj pa je?“ vpraša Jurkovič.

„Gori, pri vas gori! Hitite, da se rešite iz hiše, ker streha se zna prav kmalu sesuti,“ kličejo ljudje s ceste.

Ves iz sebe hiti Jurkovič v hišo in vzbudi svoje domače.

„Hitro, hitro ven iz hiše, sicer nas ogenj prehiti!“ kliče gospodar.

„Izgubljeni so! Kdo jim bo šel pomagat?“ Taki glasovi se slišijo od zunaj. „Glejte, ogenj že šviga skozi okna; ostrešje že poka; gorjé, domači bodo vsi v pepelu pokopani! . . .“

Ravno hoče par najpogumnejših mož skočiti skozi vrata rešit domače, ko se izvije Jurkovič plamenom in precej poškodovan s svojimi prihiti skozi vrata na cesto.

„Hvala Bogu, da so vsaj ljudje rešeni.“

„Ne še vsi!“ kriči Jurkovič; „v stelji je prenočeval neki tujec, hitimo, da še njega rešimo.“

A bilo je prepozno; ostrešje je namreč v tem trenutku zahreščalo in berač je bil pokopan v gorečem groblji. — Izgrebli so ga kmalu, a bil je mrtev; ostanke tabakove pipe so našli pri njem. Nesrečno družino so isti večer preselili v občinsko hišo. — Ljudje so sicer pridno gasili na pogorišču, toda rešiti niso veliko mogli. Zjutraj je prišel na kraj nesreče tudi trdosrčni Bernik. Vesel ni bil tega prizora, kajti lepa kravica mu je ušla s tem iz hleva.

„Jutri torej ne bo nič z razprodajo, oče Bernik,“ vpraša župan upnika, ki ni z nobenim govoril ter sam hodil okrog pogorele hiše.

„No, tako se lahko zabrani vsaka razprodaja, ako kdo sam zažge poslopje. Pa o tem še ni izpregovorjena zadnja beseda in pri gosposki bomo videli, kaj se zgodi s takim, ki si sam zažge hišo v škodo svojega bližnjega.“

„Oče Bernikov, to je pa grdo, kar tako na celo obdolžiti Jurkoviča takega hudodelstva. Pač bi bil Jurkovič nespameten, da bi hotel sam tako grozne smrti umreti; saj ste videli, da si je komaj rešil življenje. Sploh pa je Jurkovič tako poštena duša, da je nemogoče kaj takega o njem misliti brez tehtnih vzrokov.“ Tako je izgovarjal župan Jurkoviča; ljudje pa so bili trdno prepričani, ker je začelo v stelji goreti, da je tuji tabakar nosil seboj vžigalnice, ki so se mu vnele po noči. Kako, seveda tega ni mogel nihče vedeti.

Nesreča za poštenega mizarja je s tem prikipela do vrha. Bil je sedaj brez hiše, a imel je na njej polno dolga. Hotel je vse pustiti in podati se drugam, a sosedje so mu dajali srčnost, da naj le prične postavljati novo hišo, ker mu hočejo pomagati, kar le mogoče.

S krepko roko in v zaupanju na Boga se Jurkovič poprime težavnega dela. Precej začne odstranjati obgorelo lesovje s pogorišča. Spoznajo pri tem, da so tudi židovi mnogo trpeli ter se razpokali. Ko

pridejo zopet v notranje prostore, vidijo tudi votlino, kjer je v zidu stal kip Matere božje, prazno; kip je gotovo padel med druge ogorke ter leži med ostalo drobnjavo.

„Le pazite“, pravi žena mizarjeva, „ko pridejo delavci do onega dela stene, kjer je stal kip Marijin; glejte, da kipa ne razrušite.“ Kmalu se prikaže iz pepela glava Marijina popolno nepoškodovana; tak je bil tudi ves kip; rahlo ga vzdignejo in nesó iz hiše na travo. Ko ga hoté položiti na tla, odmakne se neka plošča ob vznožju kipa in vsujeje se iz razpokline rumeni cekini na zeleno travo, da jih je bilo veselje gledati. Kedo bi mogel popisati občutke, ki so se pri tem pogledu porajali v srcu Jurkoviča, in njegove žene! Našteli so denarja blizo do pet tisoč goldinarjev.

To je bil gotovo oni denar, rekli so ljudje, katerega je prejšnji gospodar hiše skríl pred Francozi, a bil od njih umorjen. Jurkovič pa in njegova žena zopet pokleknetá pred Marijo ter se ji zahvalita, da ju je tako nepričakovano rešila iz velike zadrege.

Mizar s tem denarjem plača Bernika in sezida tudi lepo novo hišo. Ni bila sicer velika, a vsakemu je bila všeč. Na pročelju hiše pa je bil postavljen kip Matere božje s podpisom: „Naša pomočnica.“

Ta dogodek je prebivalcem daleč na okrog ostal še dolgo v živem spominu ter jih vtrjeval v zaupanju na Boga in njegovo božjo Mater; vzlasti Jurkovičevi

so se hvaležni spominjali celo svoje življenje na ta dogodek, ki jim je grozeč najhujšo nesrečo donesel največjo srečo.

XIII.

Lepi pirhi.

„Z Bogom, oče, z Bogom!“ klicala je mlada deklica za železniškim sprevodnikom Florijanom, „srečni se vozite in srečni se vrnite, ravno na Veliko noč bodete že doma. Bom že molila za vas, da se vrnete zdravi, da bomo skupaj pri vstajenji in da nam bote sami prinesli lepih pirhov in narezali velikonočnega kolača.“

„Prav, Minka, prav, le moli za-me lepo, da se vrnem, pa tudi za mater, da ozdravijo in da nas Velika noč reši občutljivega pomanjkanja.“ S temi besedami se sprevodnik poslovil od svojih domačih ter hiti na kolodvor. Bil je po obrazu soditi še mlad mož v najboljših letih, vendar so mu gosti črni lasje že zelo osiveli. Ni čuda, skusil je že mnogo hudega. Po poti gredočemu begajo mu razne misli po glavi; nagloma se sredi pota ustavi in glasno spregovori:

„Ne! Ne! to je le skušnjava!“ Premišljeval je namreč, kako bi hitro odpomogel ubogi svoji družini iz revščine, katera jih tare vsled dolge materine

bolezni. In prišlo mu je na misel: „Kaj ko bi se mi kaj primerilo na železnici, kaka nesreča, smrt, tedaj bi žena dobila za-me vso zavarovalnino, in ne bilo bi ji treba stradati z otroci. Za prihodnje bi pa že Bog poskrbel.“ — Nekako vstrašil se je te misli; vedel je, da si človek ne sme prikrajšati življenja za nobeno ceno; a prišla mu je v glavo zlasti zaradi mašinskega vodje pri vlaku, s katerim se je vozil sprevodnik. Ta strojevodja je bil namreč sam seboj zelo nezadovoljen in sprt s celim svetom; živel je v misli, da ga vse preganja, ter da je vsakemu na potu; vzlasti je postal zadnje tedne zelo zamišljen in sprevodniki so se po pravici bali, da bi se vsled duševne bolezni strojevodje ne prigodila kaka nesreča pri vlaku.

Kmalu je odšel vlak, katerega je spremljal tudi naš Florijan kot sprevodnik. Poslušajmo, kaj se je zgodilo na tem vlaku, kakor nam to pripoveduje popotnik, ki se je sam vozil s tem vlakom: Sedel sem z dvema gospodoma v vozu družega razreda. Bila je že noč, a luna je sijala na nebu in noč je bila svetla. Govorili smo popotniki o raznih stvareh, kakor je med potovalci navada. Mej potoma začelo pa se mi je čudno dozdevati, kako da mi kôli za telegraf tako hitro kakor blisk švigajo mimo očij, in sicer vedno hitreje; čutili smo vsi, da vlak drdra z ne-navadno, neznansko hitrostjo. Groza nas je spreletavala in naši blede obrazi so nam pričali, da vsi čutimo veliko nevarnost, ki nam grozi vsled prenagle

vožnje. Bali smo se govoriti in si razodeti nevarni položaj. Pred oči pa mi je stopil prizor, kaka groza da zavlada, ako trčita skupaj dva vlaka, ali ako vlak skoči s tira, in po pravici moram povedati: resno sem jel misliti, da bom morebiti v malo trenotkih mrtev. Dajali smo znamenja, kakoršna so ob času nevarnosti v navadi, nikdo se ni menil zanje. Videl sem, ko smo se bližali stražnicam, kako da je mahal čuvaj z rudečo zastavo in vil z rokama, hoteč dati znamenje strojevodju, da naj ustavi vlak. Vse ni nič pomagalo.

Približam se oknu, ki je bilo odprto ter pogledam, kaj se zunaj godi. Zapazil sem sprevodnika Florijana, ki se je po zunanjih stopnicah vedno bolj bližal našemu vozu ter stopal proti železničnemu stroju. Smrtno bled in vtrujen približa se do našega okna. Burja mu je pihala v obraz in vsled silno nagle vožnje ni mogel skoraj sape loviti; veter mu je spodnašal noge in ko bi ne bil imel toliko moči in hladnokrvnosti, odletel bi bil že davno z železniških stopnic, ter si v kakem jarku v padcu razbil glavo.

Pred našim oknom nekoliko postoji, da zopet zasope. Komaj sem ga mogel nagovoriti:

„Sprevodnik, za božjo voljo, kaj delate tukaj. Ali ste ob pamet? Saj morate obnemoči in odleteti z voza pri tem neznansko hitrem drdranju!“

„Priti moram do stroja, mogoče da še rešim vlak in popotnike; strojevodju se je najbrže —

zmešalo!“ pravi Florijan in stopa počasi dalje. Zvedel sem vse, preveč. Po človeško soditi ni bilo več pričakovati rešitve, jel sem moliti ter se pripravljati za smrt . . . Zopet se približam oknu, vrli sprevodnik je že blizo stroja; vlak je švignil ravno mimo neke stražnice, ki je stala pred mostom, kjer je imel iti vlak čez široko vodo. V tem trenutku je bil tudi sprevodnik že pri stroju.

„Še je upanje,“ rekel sem svojim tovarišem v vozu, „sprevodnik je prilezel do stroja.“ — V tem začul se je strašen, obupen krik. Ali je morda sprevodnik padel z železnice? Ali se je kaj zgodilo brezumnemu strojevodju? Precej pa smo začutili, da vlak že ponehuje v svoji hitrosti in čez most smo se vozili z navadno, bolj počasno in varno vožnjo. V kakih deset minutah ustavil se je vlak na bližnji majhni postaji.

Lahko si mislite, kaj se je med tem časom godilo na vlaku. Kako se je zopet vračala nada v srca obupanih popotnikov, kako so zopet jeli prosteje dihati, kako so Boga zahvaljevali za rešitev. Nekateri skoro niso mogli verjeti, da so rešeni iz smrtne nevarnosti. Vsi pa smo hiteli kar mogoče hitro iz vozov proti stroju, da bi videli, kdo da je bil vzrok toliki nevarnosti. Mirno in trdno je pri stroju sedel znani nam sprevodnik, poleg tira pa je ležal človek, ki ni kazal nobenega znamenja življenja; odnesli so ga v čakalnico na postajo. Bil je to „zmešani strojevodja.“ Spomočjo kurjača, ki sam ni mogel vstrahovati

norega strojevodje, posrečilo se je to sprevodniku, kateri je ravno v onem trenutku stopil k stroju, ko je bil vlak že blizo mostu, kjer bi se bila gotovo dovršila grozna nesreča, ako bi ne bili vlaka po nekoliko ustavljali. Zvezala sta ga in tako rešila vlak in vse popotnike nesreče, na katero skoro misliti nismo smeli.

Ako sem bil kedaj zares hvaležen, bil sem našemu rešitelju sprevodniku v tem trenutku. V smrtno nevarnost se je podal, ki se je pri tako silovito naglem drdranju vlaka oprijemši plazil po stopnicah od voza do voza, dokler ni srečno dospel do stroja ravno v naj nevarnejšem trenutku. Hitro so vsi popotniki zvedeli, kedo jih je rešil smrtne nevarnosti in kako da je sam postavil zaradi tega v nevarnost svoje življenje.

Vrli sprevodnik pa se je branil vsake hvale.

„Storil sem le svojo dolžnost“, rekel je vesel, da je zatrl hudo poskušnjo, ki je nekaj časa divjala v njegovem sreću. Ko je namreč zapazil, kako je jel vlak urno voziti, precej je spoznal nevarnost, vedel je tudi za vzrok, in zopet mu je prišla v glavo misel, katero je komaj odgnal, ko je šel z doma na kolodvor. A vest se mu je vzbudila. Toliko ljudij je v smrtni nevarnosti, mislil je in moja dolžnost je pomagati jim, ako mogoče.

Popotniki pa so se skazali hvaležne vrlemu sprevodniku. Bilo je med njimi nekaj prav bogatih mož; nabrali so v naglici lepo svoto denarja, dovolj

veliko, da sprevodnik poravna vse dolgove, v katere je zabredel vsled dolgotrajne bolezni v družini in da so mu še ostali lepi denarji za čas sile in potrebe. K temu denarju je pozneje še dobil lep znesek od vodstva železnice, ker je tako hrabro izvršil več, kakor je bil storiti dolžan.

Ravno je vzhajalo solnce v jutru velikonočne nedelje, ko se je sprevodnik bližal s svojim vlakom zopet svojemu domu. Vbrano so peli zvonovi v mestu, vršila se je ravno slovesnost vstajenja Gospodovega. Sprevodnikova družina se ni vdeležila procesije pri vstajenju. Kako hudo je bilo sprevodnikovi ženi zadnje dneve! Toliko je okrevala, da je vstala iz postelje. Tedaj pa so jeli otroci prositi, naj jim kupi obleke in svečk, da bodo šli svetiti pri procesiji, kakor bodo šli sosedovi in drugi otroci. Kakor šivanke, zadirale so se te prošnje nedolžnih otrok v materino srce. In kako ne? Niti za kosilo ni imela za Veliko nedeljo in kako naj bi bila otrokom kupila obleke in družega, kar so jo prosili? — Tožnih lic so torej klečali otroci pri oknu, ko je šla procesija mimo hiše in nekako zavidno gledali dečke in deklice, ki so svetili pred Najsvetejšim.

„Le potrpite otroci“, tolažila jih je mati, ko je bila končana slovesnost vstajenja, „sedaj pridejo kmalo oče domov in gotovo vam bodo prinesli lepih velikonočnih pirhov.“

Otroci so pozabili na vso žalost, lepi pirhi, ki jih jim imajo prinesiti oče, blesteli so jim pred očmi;

od veselja niso mogli očeta pričakati domov, zato so mu hiteli naproti.

Mati pa sama doma se je bitko zjokala. — Kaj pač hočejo oče prinesiti? Par drobtin za otroke, da jih potolažijo; toda kaj bomo jedli, s čim se bomo oblačili, kako dolgove poplačali, ako se nas Bog ne usmili? — Tako žalostne misli so mučile bolešno mater na velikonočno jutro. Bila je Velikonoč res žalostna za sprevodnikovo družino.

Ura je odbila že osem in očeta le še ni bilo domov, dasi je bil sicer že vselej ob sedmih doma. Otroci so žalostni pritekli domov brez očeta ter popraševali, kako da očeta danes tako dolgo ni videti. Mater je jelo tudi skrbeti, vzlasti, ker je že prejšnji dan po mestu zašumela govorica o neki nesreči, ki se je ali ki bi se bila kmalo pripetila na oni železnici, kjer je naš sprevodnik opravljal svojo službo. V upu in strahu čakala je uboga žena na prihod svojega moža.

„Pravijo, da je danes Velika nedelja in vendar se nam zdi, kakor — Veliki petek“, tožila je uboga mati omahujoča pod težo svojih nezgod in skrbij. Otroke pa in sebe je tolažila, da od mrtvih vstali Izveličar tudi nanje ne bo pozabil.

V tem se odpró vrata in v sobo stopi — oče, obtežen z veliko torbo. V trenutku obkrožijo otroci očeta, povprašujoč, kaj da so jim prinesli lepega za pirhe. — Ženi pa se je zdelo čudno, kaj da bi bil

oče prinesel s pota, vzlasti ker ga je videla tako neizmerno veselega.

„Otroci, le veseli bodite, prinesel sem vam najlepših pirhov, samo ako ste bili pridni in poslušni“. In jel je skladati iz svoje torbe najraznovrstnejše stvari, katere je v naglici nakupil v mestu in se zaradi tega dalje časa zadržal. Bili so pirhi, pomaranče, kolač, plêče, nova obleka za otroke itd. Otroci vsi veseli so pozabili vprašati očeta, odkod vse to, bili so popolno srečni. Materi pa je sprevednik pojasnil, kaj je doživel zadnje dni na vlakcu in kako velike nevarnosti je rešil sebe in popotnike in kako so se mu ti hvaležne skazali, povedal ji je dogodbo, katero smo tukaj napisali.

V sprevednikovi družini so od tedaj živeli srečno in zadovoljno in s hvaležnostjo do Boga so se vsako leto vzlasti v Velikinoči spominjali opisanega veselega dogodka. — Aleluja!“

XIV.

Marušnik.

Marušnikov gospodar je bil bogat mož; tržil je z lesom ravno v onih letih, ko je bila lesna trgovina najbolj živahna. Imel pa je Marušnik zelo nelep napako; bil je velik skopuh, tako da se celo

oženiti ni hotel, boječ se, da bi preveč denarja ne potreboval za svojo družino. Eden ima zmeraj manj potreb, kakor njih petero ali desetero; tako je vselej modroval, ako ga je kdo opomnil, da bi bilo zanj dobro, ko bi se oženil, ker bi za svoje veliko gospodarstvo potreboval umne gospodinje.

Marušnik je torej ostal samec; ni čuda, da otrok ni mogel videti. Ti so seveda mnogokrat dohajali na njegov vrt, ker jim je posebno vabljivo dišalo okusno sadje na Marušnikovem vrtu. Koliko jeze je imel s temi poredneži Marušnik; in najhuje je bilo to, da mu vsa jeza ni nič pomagala, ker so bile noge vaških otrok vedno urnejše nego Marušnikove, zato je njemu ostala vedno le jeza, otrokom pa jabelka ali hruške.

S sosedi seveda se naš prijatelj ni razumel; mejniki mu niso nikjer stali na pravem mestu, kosilo ali oralo se mu je vedno v sosedov travnik ali na njivo. Vzlasti pa so morali radi njega mnogo trpeti gostači po njegovih kočah; ti so imeli sicer stanovanje brezplačno, a so je morali dvakrat zaslužiti z delom pri Marušniku, ker družine v hiši ni maral.

Kuhal pa vendar Marušnik ni sam; imel je pri sebi staro žensko, o kateri so pravili, da bi bila tudi že v svoji mladosti prav dobra kot strašilo v prosu za vrabce; starost ji seveda tudi ni prizanašala s svojimi udarci in tako je bila Marušnikova gospodinja, stara Urša res prava nepogleda. Imela je poleg tega še grdo navado, da se je rada krepčala

s požirki žganja in sicer večkrat na dan ter da je tudi nosljala tabak, ki ga je imela vedno pri sebi v kakem papirju zavitega. Skrivnostna kapljica ji je dajala moč, da je prestajala vse sitnosti gospodarjeve. Rada ga ni imela, vendar vzeti bi se ga ne branila, ker bi bila vsaj z vsem oskrbljena. Marušnik seveda na vse to ni mislil, kajti kaj hoče z žensko, ki nima nič premoženja. Samo zaradi tega je trpel staro Uršo pri sebi, ker je moral imeti človeka v hiši. Stavila je tudi rada v loterijo in celo neko srečko je imela ter je vedno pričakovala, da bo prvi glavni dobitek gotovo zadela njena številka 77.343. Najbrže se je soznanila s srečkami pri Marušniku, ki se je nanje posebno dobro razumel in ž njimi, kakor so ljudje pravili, tudi obogatel. Imel in prebiral je celo poseben časnik, ki je donášal najvažnije novice o izžrebanih in zadetih srečkah. Dobro si je zapomnil tudi številko srečke, katero je kupila njegova dekla.

Bilo je nekega jutra, ko je Marušnik sedel za mizo; zelo vesel bil je videti, držal je v rokah časnik in pregledaval po navadi izžrebane številke. Bere dolgo časa, kar naenkrat vsklikne:

„Za božjo voljo! Ali je mogoče? Ali prav vidim? Številka 77.343 in zraven dobitok petdeset tisoč goldinarjev! — Tedaj dobi naša Urša petdeset tisoč! To-liko tisoč, to je že nekaj. — Tedaj pa je položil časnik na stran, ter jel premišljevati. Vedno bolj se je v njegovem srcu vnemala ljubezen po — denarju. —

Kaj ko bi je človek vzela? Prikupna sicer ni, a tisočaki so lepi in pa: Urša bo umrla, denarji pa ostanejo.“ Take misli še dolgo rojijo Marušniku po glavi. Poslednjič skrije časnik in pokliče svojo gospodinjo v hišo.

„Kaj bo spet, Marušnik? Jaz nimam časa; le hitro naročite, kar imate“, reži Urša.

„Oj, draga Uršica“, pričel je Marušnik in spet obstal, videlo se mu je, da hoče proti svoji navadi danes posebno prijazen biti, „nekaj mi je ravno sedaj padlo v glavo.“

„No, kaj neki posebnega?“ jela je povpraševati postrežnica z večjim zanimanjem, ker se ji je posebno čudna zdela Marušnikova nenavadna prijaznost.

„Veš Uršica, mislil sem in sicer na-te sem mislil.“

„Mi bodete pa že zopet kaj odščipnili pri mojih računih za gospodinjstvo. To vam pa povem, da ceneje jaz ne morem shajati. Škoda, da ste tako bogati, pa tako skopi.“

„Urša draga, ti me ne razumeš. Nikar se ne prenagli! Mislil sem na-te in te poklical, da bi se ti po tolikih letih vendar enkrat pokazal hvaležnega, ker mi tako varčno in skrbljivo gospodinjiš v moji hiši. Ponudim ti plačilo, katerega gotovo nisi pričakovala.“

„Plačilo? Kakšno plačilo?“ povprašuje zvedava dekla.

„No le počakaj, da ti vso stvar razložim nekoliko bolj natančno. Sama veš in tudi jaz sem prepričan, da mi ti izvrstno gospodinjiš; vendar se mi zdi, da bi še z večjim veseljem delala, ko bi mogla reči, da za-se delaš in tudi jaz bi hodil bolj brez skrbi po svetu za svojimi opravki, ko bi mogel reči: Žena bo doma že skrbela za vse potrebno.“

„Marušnik“, pravi dekla, „jaz vas ne razumem; kaj hočete?“

„No, Urša, ne bodi tako šegava; povem ti naravnost: oženil se bom in tebe mislim vzeti. Sicer bi to nekaj veljalo, vendar ti že to zaslužiš za svojo pridnost“, nadaljuje Marušnik.

„Ali res, Marušnik? Takega plačila seveda od vas nisem pričakovala,“ začne Urša, ko se ji polagoma pomiri srce, vzburjeno vsled prevesele novice. Urša je namreč jasno mislila: kot dekla sem pri Marušniku le od danes do jutri, kot žena sem pa preskrbljena za celo življenje. Siten je res Marušnik, a jaz sem že vajena prenašati njegove sitnosti.

Tako sta se kmalu dogovorila o vsem potrebnem in v kratkem so se po vasi ženske smejale in si šepetale na ušesa: Marušnik se bo oženil in Urša je njegova nevesta. Marušnik in Urša, to bo lepa dvojica; za doto bodeta na hrbtu prinesla — sto in dvajset let. Poroka bo na pustno nedeljo. Za pustne norce nam letos ne bo treba skrbeti. Haha!

Po pogovoru, ki sta ga imela zaradi ženitve Marušnik in njegova izvoljena nevesta, šla sta vsak

po svojih opravkih in kdor ju je opazoval, prepričal se je, da sta oba videti zelo zadovoljna.

Ko je Marušnik ostal sam v hiši, jel je govoriti sam seboj: „Stara je res moja Urša in lepa tudi ni, to ne, a denarce ima, lepe denarce, in to je nekaj, to je veliko, zato se na vse drugo ložje pozabi.“

Ko se je Marušnik v mestu pri loterijski blagajnici popolno prepričal, da je Uršina srečka res zadela petdeset tisoč goldinarjev, tedaj jel se je pripravljati za svatbo. Domenil se je s svojo nevesto, da bodeta vse bolj na tihem opravila, in sicer kakor je Marušnik zatrjeval Urši, vzlasti zato, ker nista več mlada. V resnici pa je bil pač Marušniku poglaviten vzrok ta, ker si po tem potu prihrani mnogo stroškov za ženitnino. Urša je sicer v pričetku imela proti temu svoje pomiselke, katere ji je narekovala ženska nečimernost, nežni spol spremljujoča tudi v starosti, a naposled se je vendar udala Marušniku, češ, saj res nisva več tako mlada, da bi se mogla skazovati pred svetom.

Prišel je torej kmalu za Marušnika in Uršo poročni dan. Svatov nista mnogo povabila; dva moža kot priče, to so bili vsi svatje. Toliko več pa je bilo gledalcev, vzlasti ker je bila poroka na — pustno nedeljo, in sicer zgodaj zjutraj. Fantje iz vasi jima niso pregradili pota, kakor je ob takih prilikah navada, da se ženin odkupi, ako si vzame iz vasi

nevesto. Urše pač ne bodo pogrešali med vaškimi dekleti.

Skromen zajutrek bila je vsa Marušnikova svatba. Marušnik je imel prvo besedo. Tožil je ob tej priliki, koliko se za svatbe med kmečkimi ljudmi izmeče denarja prav po nepotrebnem. Ko bi bili ljudje pametni, napravljali bi take svatbe, kakor je bila Marušnikova, in koliko več denarja bi bilo pri hišah. Tako je modroval najnovejši ženin; kaj ga je vnemalo za tako govorjenje, to vsakdo lahko razume, ki pozna značaj našega Marušnika, pri katerem se je vse vrtelo le okoli — denarja.

Doma sta sedela nekaj ur pozneje novoporočenca pri kosilu. Videti sta bila prav židane volje.

„Veš, Marušnik,“ rekla je med drugim žena svojemu možu, „veliko let že mislila sem, da te popolno poznam, toda sedaj sem se prepričala, da imaš veliko boljše srce, kakor sem mislila. Ljudje ti zlasti očitajo, kako si skop, in tudi jaz te od te strani nisem mogla hvaliti, a sedaj vem, da je tudi to neresnično, kajti drugače bi gotovo ne bil mene vzela, ker nimam razven par krajcarjev nobenega premoženja.“

„No,“ pravi Marušnik, „res je, da do sedaj nisi imela nobenega imetja; vendar pa imaš srečko za veliki dobitok št. 77.343. In zadela si nanjo petdeset tisoč goldinarjev.“

„Ni mogoče!“ zakriči žena; „za božjo voljo, kaj sem mislila, ko sem jo pred štirimi tedni —“

prodala nekemu trgovcu v mestu, ker si se ti branil mi dati denarja za poročno obleko.“

Ta novica je Marušnika popolno potrla. Nobene besede ni mogel spregovoriti od začetka. Ko se je pa polegel prvi strah, tedaj pričel se je prepir med Marušnikom in Uršo, o katerem je najbolje, ako ne spregovorimo nobene besede. Dovolj pa, ako povemo, da je poročni dan Marušnikova žena pobirala čepinje posode in ostanke kosila po tleh; tudi sta se novoporočenca tako prijetno božala, da se vsled razpraskanih obrazov nista upala celih štirinajst dni med ljudi. Med tem pa si je že nova gospodinja utrdila svoje stališče ne le v kuhinji, ampak tudi v hiši in Marušnik je skušal, da ni dobro ženiti se samo zaradi denarja, zlasti če se naposled tudi denarja ne priženi. — Imel je od tedaj bridke dneve; nikdar ni mogel pozabiti, da se je prevaral s svojo ženitvijo na stara leta, ki so ga vedno bolj težila od dné do dné. Dve lati pozneje so Marušnika pokopali in vse, kar je nagrabil, podedovala je Urša. Ljudje pa so govorili: „Kakor dobljeno, tako izgubljeno. Krivičen denar nima teka.“ — Urša pa je napravila pri Marušnikovih gostilno, v kateri so potočili veliko žganja. Pivcev v gostilni niso nikoli pogrešali; ako družega ni bilo, Urše domače gotovo ni zmanjkalo. — Nekaj let pozneje pa so razprodali na drobno Marušnikovo posestvo in Urša je umrla — beračica.

xv.

Obhajilo v ječi.

V neki odlični družbi v Parizu — minulo je od tedaj kakih 25 let — pripovedovali so si prijatelji razne dogodke iz svojega življenja. Med drugim rekla je neka postarna, častitljiva gospa;

„Včeraj je bila obletnica mojega prvega obhajila. Kje in kako pač mislite gospodje, da sem bila jaz pri prvem obhajilu?“

„To ni težko uganiti“, odgovori neki gospod. „Vi gospa ste opravili prvo obhajilo v onih časih, ko je divjala v našem mestu strašna prekucija, ko so bile zaprte vse cerkve in duhovniki večinoma umorjeni, prognani ali po ječah potaknjeni. Najbrže ste bili obhajani doma v svojem stanovanju, ali v kaki kleti ali kje v kakem skritem gozdu.“

„Vidim, gospôda, da ne bodete uganili, zato dovolite, da vam sama povem: To se je zgodilo v ječi.“ — Pri teh besedah tresel se je gospej slabotni glas in ona je nadaljevala: „Ta dogodba mi je ostala v tako živem spominu, da bi je ne pozabila, ko bi tudi tisoč let živela na svetu. Bilo je namreč leta 1793, tedaj sem bila jaz stara dvanajst let. Moj oče, kakor morda vam znano, pridružil se je armadi, ki je imela nalog zadušiti upor v deželi. Mene in mojo mater je izročil v varstvo svojemu zvestemu služabniku. Živelimo smo skriti v nekem prav

navadnem, bolj zatišnem stanovanju v Parizu. Z materjo se nisva nikoli pokazali na ulico; vse potrebno nama je oskrbel stari služabnik; mislili smo vedno, da nas bodo uporniki zasledili.

Nenadoma pa pridejo neki večer uporniki v naše stanovanje — nekdo nas je moral izdati — in odvedó mi mater v ječo. Niti toliko ji niso dovolili, da bi se bila poslovila od mene. Jaz sem namreč takrat že spala in še-le drugo jutro sem zvedela žalostno novico. Posrečilo se je našemu služabniku zvedeti za ječo, kamor so zaprli mater. Jaz seveda sem živela le eni misli, kako bi namreč še enkrat videla svojo mater. Večkrat sem hitela k ječi, hodila okrog prostornega poslopja, gledala v majhna okna, a nikjer ni bilo videti moje drage matere.

Stari Peter, naš zvesti sluga, si naposled vendar napravi ugoden načrt. Seznan se namreč z jetničarjevo ženo. Ta je imela hčerko mojih let in s to sva bile kmalo največje prijateljice. Seveda me je zato rada imela tudi njena mati. Večkrat sem tje zahajala ter se igrala z mlado prijateljico. — Nekega dné se osrčim ter prosim jetničarjevo ženo, naj me vendar pelje enkrat k materi v ječo. S prva se je prestrašila te prošnje, bala se je, da bi ne bil mož ob službo, ali celo ob življenje, ko bi se kaj takega zvedelo. Ker pa le jaz nisem odnehala s svojimi prošnjami, sprijaznila se je jetničarica naposled s to mislijo ter mi obljubila, da bo to poskusila.

In bila je zvesta svoji besedi. Poslušajte, kako je to izvršila. Oblekla me je v oblačilo svoje hčerke in naložila mi je v jerbas kruha, da sem ga nesla ž njo jetnikom. Po tem potu sem prišla tudi do svoje matere. Popisati veselje in srečo, ko sem zopet videla in govorila s svojo materjo, seveda ni mogoče. Tako sem hodila kake tri mesece vsak teden po enkrat k materi; jetničar je poskrbel vselej za sobico, kjer sve bili nekaj časa same. Neki dan pa, ko sem zopet prišla k materi v ječo, zdeli so se mi mati posebno resni in otožni; vzeli so me v svoje naročje ter mi rekli:

„Draga moja, kmalo boš ostala sama na svetu. Oče so najbrže ubiti v vojski, ker ni od njih nobenega glasu, meni pa je bilo včeraj naznanjeno, da pridem v kratkem pred sodnika. Veš pa, da sodniki sedaj obsojajo večinoma le v smrt.

Sami si lahko mislite, kako mi je bilo pri srečanju pri tej grozni novici.“— Pri teh besedah so se zasolzile oči pripovedovalke.

„Draga hčerka“, rekla mi je mati, „zelo bi bila vesela, ako bi ti prejela prvo sveto obhajilo, predno jaz umrjem. Zdi se mi, da bi se potem veliko lažje ločila od tebe, ker bi videla, da te varuje mogočnejši nebeški varuh. Za to milost sem pogosto Boga prosila, a zadnji čas sem imela malo upanja, da bi se to vresničilo. Včeraj pa sem se nečesa domislila. Poznam namreč starega duhovnika pri cerkvi Naše ljube Gospe. On ni pobegnil iz Pariza, kakor so

morali drugi. Ko so mene vtaknili v ječo, stanoval je v ulici Massilon v majhni hišici ne daleč od imenovane cerkve. Ime mu je gospod Karon. Velikrat sem ž njim govorila, ker je z nami v daljnem sorodstvu. Star je in bolehen in že dolgo časa poprej ni mogel opravljati svoje duhovniške službe, zato ga uporniki pusté pri miru, ker si po pravici mislijo, da jim stari, boleheni mož ne more prekrížati nobenega njih namenov. Ko prideš domov, reci Petru, naj pozvé, ali gospod Karon še živi. Ako je še med živimi, pelje naj te Peter k njemu in ti mu imenuj svoje ime; povej mu, kje da sem jaz in prosi ga, da bi ti podelil prvo sveto obhajilo, na katero se že dolgo časa dobro pripravljaš. Reci mu, da ga jaz prav iskreno prosim za to milost, povej mu, da je to zadnja moja prošnja.“

Še veliko so mi o tem pripovedovali mati. Sicer ni bilo veliko upanja, da bi se materi izpolnila ta iskrena želja, ker kdo ve, jeli še živi imenovani duhovnik in bode li mogel to izvršiti? Mati le niso izgubili trdne nade ter me vselej, ko sem prišla k njim v ječo, skrbno pripravljali za obhajilo.

Doma sem Petru vse povedala, kar so mi mati naročili in še isti večer našel je služabnik duhovnika ter tudi mene spremil k njemu. — Duhovnik je bil star blizo 90 let. Še sedaj vidim, kako so mu padale debele kaplje po licih, ko sem mu pripovedovala o svoji materi in o njenih naročilih in prošnjah.

„Tvojo mater, dete moje, prav dobro poznam, to je blaga gospa; in prav rad bom dopolnil njeno željo.“ Ko me je izprašal, ter se prepričal, da sem dovolj podučena v potrebnih naukih, rekel mi je:

„Drugih posebnih priprav ni potreba. Mi smo nekako podobni prvim kristijanom, ki so vsled hudih preganjanj morali v katakombah pod zemljo obhajati sv. mašo in vdeleževati se bogoslužja. Pripravi se torej jutri za spoved; pridi jutri zjutraj k meni in tedaj boš nadalje zvedela vse potrebno.“

Duhovnik je imel v svojem stanovanju vso pripravo za opravljanje svete maše. Ko pridem drugo jutro s Petrom zopet k duhovniku, opravim spoved in potem on napravi na mizi altarček, prižgé par sveč, se napravi v mašno obleko ter daruje sv. mašo: Star zvest služabnik mu je bil v pomoč. Sv. mašo je daroval po namenu moje matere ter poleg velike hostije posvetil tudi dve mali.

Po končanem sv. opravilu reče mi duhovnik: „Dete moje, nekaj posebno imenitnega ti hočem danes izročiti. Upam, da je tvoje srce čisto in da boš vredna tako imenitnega naročila. Kakor so namreč prvi kristijani izročali otrokom najsvetejši zakrament, da so ga donašali v ječe mučencem, tako želim, da tudi ti storiš svoji materi. Poleg tega pa želim, da bodeš tudi ti ondi prejela prvo sv. obhajilo v veselje svoji materi. Jaz seveda ne pojdem s teboj, star sem in bolehen, vzlasi pa bi vzbudilo sum, ako bi te duhovnik spremljal. Vzemi torej

tukaj puščico z Najsvetejšim in pójdi v ječo, Bog te bo spremljal na tvojem potu." S temi besedami izročil mi je starček neskončni zaklad. Pač mi ni mogoče popisati, kaj sem čutila noseč na tem potu seboj Najsvetejše; bila sem neizmerno srečna in strahu nisem poznala nobenega, celo pot sem molila in zdelo se mi je, da me angelji spremljajo na potu.

Jetničarjeva žena peljala me je v znano sobico ter poklicala takoj tudi mater. Vedela je že, da ima mati le malo časa še prostega pred smrtjo; jaz seveda tega nisem še vedela. Ko vstopijo mati v sobo, pojasnim jim vse, kar mi je naročil duhovnik. Razumeli so takoj in spoznali veliko nepričakovano srečo pred svojo bližnjo smrtjo. Pregrnila je jetničarica prt čez mizo in najspoštljiveje smo položili na mizo puščico z Najsvetejšim. Tedaj pa sva se jeli z materjo pripravljati za sv. obhajilo. Molile sve one molitve, katerih so me mati priučili, molitve iz blaženih detinskih let. Tedaj sve obudile po naročilu duhovnikovem popolno kesanje iskreno, kakor je le ob taki nenavadni priliki mogoče; vzlasti mati, ki niso mogli opraviti spovedi. Tedaj pa mati vstanejo med molitvami, primejo eno malih hostij, ter jo meni podelé; drugo pa sem po naročilu jaz položila svoji materi na jezik. Molile sva še dolgo z materjo. . .

Tako se je izvršilo v ječi za-me prvo obhajilo, za mater pa, kakor sem se pozneje prepričala, zadnje, kot popotnica v večno življenje."

„Prijetelji,“ pristavi gospa, „drugo si vse lahko mislite sami.“ — Ko se nekoliko pomiri iznenadenje pri poslušalcih in ko si gospa uteši solze, ki so ob teh veselih in žalnih spominih zaigrale v njenih očeh, tedaj dostavi še par besed:

„Konec moje povesti je žalosten. Drugi dan sem namreč zopet prišla v ječo, da bi mater obiskala. Toda jetničarjeva žena me ni pustila k materi; dejala je, da ji je to ojstro prepovedano; potolažila me je, da kar se danes ne more zgoditi, zgodilo se bo morebiti kedaj pozneje. — S Petrom pa je jetničarica dalje časa govorila na tihem.“

Ko se vrneva k starčku-duhovnu, tedaj mu je Peter tudi nekaj zašepetal na ušesa. Starček pa je mene prijel za roko, peljal me je k oknu ter mi pokazal nebesa, rekoč: „Dete moje, tvoja mati je že gori v nebesih; trdno upam, da se zopet snideti ondi nad oblaki.“

Tedaj sem zvedela vse, preveč! — Sedaj pa, v svoji pozni starosti upam, da se bo kmalu dopolnila beseda starčkova ter da se kmalu snidem z blago materjo pri Bogu v večnosti. — Spomin na moje prvo in na materino zadnje obhajilo v ječi ostane mi pa nepozaben do groba.

KAZALO.

	Stran
I. Zlati lasje	1
II. Dedščina	11
III. V zametih pokopan	17
IV. Veronika	26
V. Sama smola!	36
VI. Trojni sveti večer	42
VII. Božič na sv. Gothardu	53
VIII. V valovih življenja	60
IX. Lovski tat	69
X. Luč na oknu	76
XI. Po viharju svetlo solnce	83
XII. Požar	91
XIII. Lepi pirhi	97
XIV. Marušnik	104
XV. Obhajilo v ječi	112

